August Strindberg.

Faderen

Sorgespil i tre akter.

Forord til den elektroniske udgave

Dette sorgespil av **August Strindberg** (1849-1912), oversatt til dansk ved **Peter Nansen** (1861-1918), er digitalisert 2013 av Det Kongelige Bibliotek i København og tilpasset for Projekt Runeberg i juli 2014 av Ralph E.

(Sti<(j!N>/ Q)fatm/£ez(jr.

FADEREN

Autoriseret Oversættene ved

PETER NANSEN.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF BRØDRBKK SALMUNSEN <J. SALMONSKS). 1888.Brodrene Salmonsens Forlag.

Å f Pressena Udtalelser om

FADEREN,

hvis fremragende dramatiske Værdi efter Opføreben paa Kasino den 14de November 1887 anerkendtes af alle Blade uden Hensyn til Partifarve, fremhæves følgende :

Dagbladet: » . . . Faderen taler direkte til enhver Mand og enhver Kvinde . . . Strindberg har boret Sonden ind i Familje-Iivets og Ægteskabets sarteste Nerver, han har med en glimrende teknisk Dygtighed, med en dramatisk Kunst, som man tvinges i Knæ for, drevet den nervøse Spænding op paa sit Højdepunkt.«

Politiken: » . . . Faderen gør Epoi> i Skandinaviens Literatur . . . Faderen indeholder en moderne Livsskæbne, given i faa Træk, med noget af den antike. Tragedies dybe og rystende Alvor. Naar Døgnets smaa Skuespil længst er dukket under i Glemsel, skal Strindbergs Sørgespil holde sig over Vandfladen, som Shakespeares Hamlet gør det endnu idag. Thi Ritmesteren i Faderen er den moderne Hamlet eller Faust, Kvindespørgsmaals-Tidens tragiske Helt, en højtbegavet, søgende Aand, som ender i Vanvid og gaar til Grunde.

Som alle Førsterangsprodukter er Faderen bleven grundigt misforstaaet ... I Faderen er en oud Kvinde fremstillet. Saa raabes der: Kvindehader! Kvindehader 1 . . . Nej, der er ikke Kvindehad i »Faderen«.

Dagens Nyheder: »Det vilde være uskønsomt ikke at yde August Strindberg Paaskønnelse for hans Indlæg i Kvindespørgs-maalet. De have tjent som en forfriskende »ramsaltet Sild« oven-paa al den megen essentsduftende Røgelse, der er ofret, paa det af Henrik Ibsen rejste Nora-Alter. I Faderen have vi det dramatiske Modstykke til den langvarige, ensidige Kvinde-Kultus, der har fundet en Rigdom af Præster og Præstinder . . - «

He Omslagets riitie Side.

^kisets:(Stuijfust (§/iiiic/é>eiC[.

FADEREN

Sørgespil i tre Akter.

Autoriseret Oversættelse ved

Feter. Hauges.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF BRODltENF, SALMONS KN (J. SALMONSEN). 1888.Faderes.Personerne.

Ritmesteren.

Laura, lians Kone.

Bertha, deres Datter.

Doktor Østermark.

Præsten.

Ammen.

Nöjd.

Oppasseren.FØRSTE ÅKT.

Dagligatue hos Ritmesteren Dør tilhøjre i Baggrunden. Midt i Stuen et stort, rundt Bord med Blade og Tidsskrifter. Tilhøjre en læderbetrukken Sofa og et Bord. I Hjørnet tilhøjre en Tapetdør. Tilvenstre et Chatol med Taffelur. Dør ind til Lejligheden. Paa Væggene Vaaben: Geværer og Jagttasker. Ved Døren et Garderobestativ med Uniformsfrakker. Paa det store Bord brænder en Lampe.

Ferste Scene.

Ritmesteren og Præsten (i Sofaen).

(Ritmesteren i Snoreuniform og Ridestøvler med Sporer. Præsten sortklædt med hvidt Halstørklæde; han ryger paa en Pibe.)

Ritmesteren (ringer).

Oppasseren. Hvad befaler Hr. Ritmesteren?

Ritme stere n. Er Nøjd derude'?

Oppasseren. Nøjd venter paa Ordre i Køkkenet.

Ritmesteren. Er han igen i Køkkenet I Lad ham straks komme herind!

Oppasseren.

Ja vel, Hr. Ritmester. (Gaar.)

Præsten.

Hvad er der nu paa Færde?

Bit m esteren.

Aa, den Lømmel har igen været paa Spil med Pigen. Han er ogsaa rent bandsat, den Karl.

Præsten.

Er det Nøjd, Du taler om? Men det er jo ikke længer siden end i Foraaret . . .

Kitmesteren.

Naa, Du husker det! Men vil Du nu ikke være saa god at sige ham nogle venlige Ord, saa maaske det kan hjælpe. Jeg har bandet og galet for ham, og jeg har ogsaa kløet ham — men det bider altsammen ikke paa ham.

Præsten.

Naa, og saa vil Du, at jeg skal læse ham Teksten. Hvad tror Du, Guds Ord hjælper paa en Kavallerist?

Ritmesteren.

Ja, paa mig bider det ikke, det véd Du, Svoger . . .

Præsten.

Ja, det véd jeg desværre.

Ritmesteren. Men maaske paa ham! Forsøg ialfald!

Anden Scene.

De forrige. Nøjd.

Ritmesteren. Hvad er det, Du nu har gjort, Nøjd?

Nøjd.

Jeg beder Hr. Ritmesteren saameget undskylde, men det kan jeg ikke fortælle, naar Præsten hører paa det.

Præsten. Genér Dig ikke, mit Barn!

Ri tm es ter e n. Tilstaa nu, ellers véd Du, hvordan det gaar.

Nøj d.

Jo se, det kom sig saadan, at vi var til Dans hos Gabriel, og saa, og saa sa'e Ludvig . . .

Ritmesteren. Hvad har Ludvig med den Sag at gøre? Hold Dig til Sandheden.

Nøjd.

Ja, og saa sa'e Emma, at vi skulde gaa ind i Laden.

Bitmesteren. Naa saadan; det var maaske Emma, som forførte Dig?

Nøjd.

Ja, langtfra var det ikke. For det skal jeg sige Hr. Ritmesteren, at naar Pigen ikke vil, saa bliver der ikke noget af den Ting.

Ritmesteren. Kort og godt: er Du Fa'r til Barnet eller ikke?

Nøjd.

Hvordan skal En kunne vide det?

Ritmesteren. Hvad for noget? Kan Du ikke vide det?

Nøjd.

Nej, det kan En da virkelig aldrig vide.

Ritmesteren. Var der da flere end Du?

Nøjd.

Nej ikke den Gang, men derfor kan En da ikke vide, om der ikke er andre.

Ritmesteren. Er det da din Mening at ville beskylde Ludvig . . . ?FADEREN.

Nøjd.

Det er ikke godt at vide, hvem der kan have været.

Ritmesteren.

Ja, men Du har jo sagt til Emma, at Du vilde gifte Dig med hende.

Nøjd,

Ja, det maa man vel altid love . . .

Ritmesteren (tu Præsten).

Det er jo forfærdeligt!

Præsten.

Det. er hare den gamle Historie! Men hør nu Nøjd — Du er naturligvis nok alligevel Karl for at sige, om Du er Fader til Barnet?

Nøjd.

Ja, jeg har jo nok haft med Pigen at gore, men det véd Hr. Pastoren vel fra sig selv, at det ikke derfor behøver at blive til noget!

Præsten.

Hør nu, lille Nøjd — her er foreløbig kun Tale om Dig. Og Du vil vel ikke lade Pigen sidde ene med Barnet! Det er vel ikke nødvendigt, at Du gifter Dig med hende, men Du skal bidrage til at sørge for Barnet! Det skal Du!

Nøjd.

•Ta, men saa skal Ludvig ogsaa være med.8

Ri tmesteren.

Naa, saa faar Sagen gaa til Dom. Jeg kan ikke titte Rede i dette, og det morer mig virkelig heller ikke. Saa march!

Præsten.

Aa Nøjd! Et Ord endnu! Hm, hm! Synes Du ikke, at det er uhæderligt saadan at lade en Pige i Stikken med et Barn? Synes Du ikke det? Hvad! Mener Du ikke, at en saadan Handlemaade er . . . hm, hm! . . .

Nøjd.

Jo sér Hr. Pastoren, hvis jeg bare vidste, at jeg var Fa r til Barnet, men det er det, En aldrig kan vide. Og gaa hele sit Liv og slide for andres Børn, det er ikke morsomt! Det kan Hr. Pastoren og Hr. Ritmesteren da nok selv forstaa.

Ritmesteren.

Marsch, herud!

Nøjd.

Ja vel, Hr. Ritmester! (Gaar.)

Ritmesteren.

Men gaa nu ikke ud i Køkkenet, din Lømmel!

Tredie Scene.

Ritmesteren. Præsten.

Ritmesteren.

Naa, hvorfor trumfede Du ikke i Bordet for ham?FADEREN.

9

Præsten.

Hvad for noget? Gav jeg ham ikke ordenlig?

Ritmesteren.

Pyt! Du sad jo bare og mumlede noget for Dig selv.

Præsten.

Oprigtig talt, saa véd jeg skam heller ikke, hvad jeg skal sige. Det er Synd for Pigen, naturligvis; men det er saa sandelig ogsaa Synd for Karlen. For tænk, om han ikke var Fader til Barnet! Pigen kan paa fire Maaneder amme Barnet ind paa Fødselsstiftelsen, saa er Barnet forsørget for bestandig, meu Karlen kan ikke være Amme. Pigen faar bagefter en god Plads hos en pæn Familje, men Karlens Fremtid kan være ødelagt, hvis han faar Afsked fra Regimentet.

Ritmesteren.

Ja, jeg vilde min Tro ønske jeg var Herredshøvding og kunde dømme i denne Sag. Karlen er maaske ikke saa uskyldig, det kan man ialfald ikke vide; men ét kan man vide: og det er, at Pigen er skyldig, om man i det hele her kan tale om Skyld.

, Præsten.

Ja, ja! Jeg dømmer ingen! Men hvad var det, vi talte om, da vi blev afbrudt af den velsignede Historie. Naa, det er sandt, det var jo om Bertha og hendes Konfirmation ?. .'.. _________).

EIE S

'W«, W. Hl

10

Ri tm eatereD.

Ja, det var vel egenlig ikke saameget om Konfirmationen som om hele hendes Opdragelse. Sagen er den, at Huset her er fuldt af Kvindfolk, som alle vil opdrage mit Rarn. Svigermoder vil gøre hende til Spiritist; Laura vil have hende til Kunstnerinde; Guvernanten vil gøre hende til Methodist; gamle Margrete vil have hende til Baptist; og Pigerne til Frelsens Hær. Det .gaar naturligvis ikke at lappe en Sjæl sammen paa den Maade, især da jeg, der har Forret til at lede hendes Naturel, uophørlig modarbejdes i mine Bestræbelser. Jeg maa derfor have hende ud af dette Hus.

Præsten.

Du har for mange Kvindfolk, der regerer i dit Hus.

Ritmesteren.

Ja, ikke sandt ? Det er som om jeg gaar i et Tiger-bur, og holdt jeg ikke mine Jærn gloende under Næsen paa dem, saa vilde de rive mig istykker, hvad Øjeblik det skulde være. Ja, Du lér, din Firlur! Det var ikke tilstrækkeligt, at jeg tog din Søster til Kone, men Du narrede mig ogsaa din gamle Stedmoder paa.

Præsten.

Naa, Herregud; det er ikke godt at have Stedmoder i sit Hus.

Ritmesteren.

Nej, men Svigermoder synes Du er bedre at have — det vil sige, naar det er hos andre.

Præsten.

Ja, ja, enhver har faaet sin beskikkede Del her i Livet.

Piitmesteren.

Ja, men jeg har bestemt faaet for meget. Jeg har jo ogsaa min gamle Amme, der stadig behandler mig, som om jeg gik med Hagesmæk endnu. Gudbevares, hun er meget skikkelig, men hun hører bare ikke til her!

Præsten.

Du skulde holde lidt bedre Styr paa Kvindfolkene, Svoger! Du lader dem regere altfor meget.

Ritmesteren.

Ja, hør Svoger, kan Du fortælle mig, hvordan man bærer sig ad med at holde Styr paa Fruentimmer.

Præsten.

Strængt taget, saa var Laura — hun er jo nok min Søster — men hun var virkelig lidt vanskelig.

Ritm esteren.

Laura har nok sine daarlige Sider, men med hende er det dog ikke saa farligt.

Præsten.

Aa, tal Du kun frit ud, jeg kender hende.

Ritmesteren.

Hun har faaet en romantisk Opdragelse og har lidt svært ved at finde sig til Rette, men hun er ialfald min Kone.

Præsten.

Og fordi hun er din Kone, derfor er hun den bedste. Nej, Svoger, det er nok hende, der piner Dig værst.

Kitmesteren.

Imidlertid nu er det galt fat med hele Huset. Laura vil ikke give slip paa Bertha, og jeg kan ikke lade hende blive i dette Galehus!

Præsten.

Saa-aa, Laura vil altsaa ikke; ja, Du, saa frygter jeg, det kan blive en vanskelig Sag. Da hun var Barn, plejede hun at ligge som død, lige til hun fik sin Vilje, og naar hun havde faaet, hvad hun vilde, gav hun det, hvis det var en eller anden Ting, tilbage med deu Forklaring, at det ikke var Tingen, hun brød sig om, men det at faa sin Vilje.

Il i tm es t e r e n.

Naa, var hun allerede saadan dengang. Hm, ja! Hun er virkelig undertiden saa lidenskabelig, at jeg er bange for hende og tror, at hun er syg.

Præste n.

Men hvad er det da egenlig Du vil med Bertha, som I ikke kan enes om? Kan man ikke paa en eller anden Maade komme til Forlig?

Ritmesteren.

Du maa ikke tro, at jeg vil gøre hende til noget Vidunderbarn eller noget Afbillede af mig selv. Jeg vilFADEREN.

ikke være Kobler for min Datter og opdrage hende alene til Ægteskabet; thi, hvis hun alligevel forbliver ugift, saa faar hun bitre Dage. Men jeg vil paa den anden Side ikke lede hende ind paa en mandlig Bane, som tager lang Uddannelsestid og hvis Forstudier kan være ganske spildte i Tilfælde af, at hun virkelig giftede sig.

Præsten.

Hvad vil Du da?

Ritmesteren.

Jeg vil, at hun skal være Lærerinde. Forbliver hun ugift, saa kan hun forsørge sig selv og har det ialfald ikke værre end de stakkels Lærere, der skal dele deres Gage med deres Familie. Gifter hun sig derimod, kan hun anvende sine Kundskaber paa sine Borris Opdragelse. Har jeg ikke Ret i det?

Præsten.

Jo, Du har Ret I Men har hun — for at se Sagen fra den anden Side — vist saadanne Anlæg for at male, at det vilde være Vold imod Naturen at undertrykke dem?

Ritmesteren.

Nej! Jeg har vist hendes Forsog til en fremragende Maler, og han siger, at det bare er af den Slags, som man kan lære i Skolerne. Men saa kommer der en ung Laps herud i Sommer, og han forstod sig naturligvis bedre paa det. Han sagde, at der var kolossalt Talent, og dermed var Sagen afgjort i Lauras Favør.14

Præsten.

Var han forelsket i Pigebarnet?

Ritmesteren.

Det anser jeg for givet!

Præ st e n.

Gud være da med Dig, stakkels Ven, for saa sér jeg ingen Redning. Men det er virkelig meget kedeligt, og Laura har naturligvis sørget for at faa dem derinde paa sit Parti?

Ritmesteren.

Jo, det kan Du stole paa! Ilele Huset staar allerede i lys Lue, og mellem os sagt, det er just ikke nogen nobel Krig, der føres fra den Kant.

Præsten (rejBer sig).

Tror Du ikke, at jeg kender til det?

Ritmesteren.

Du ogsaa ? .

Præsten.

Ogsaa ?

Ritmesteren.

Men det værste er, at det synes mig, som om Berthas Skæbne derinde afgøres af hadefulde Motiver. De udslynger Ord om, at Manden skal faa at se, at Kvinden kan baade det og det. Det er Manden og KvindenFADEREN.

imod hinanden — uopholdelig, hele Dagen — — Vil Du nu gaa? Nej, bliv nu og spis til Aften med. Jeg har ganske vist ikke noget at byde paa, men Du véd jo, at jeg venter den nye Doktor hertil. Har Du sét ham ?

Præsten.

Jeg saa et Glimt af ham i Forbigaaende. Han saa flink og rar ud.

Ritmesteren.

Naa, det var jo heldigt. Tror Du, det kan blive en Forbundsfælle for mig?

Piræ sten.

Hvem véd? Det beror paa, hvor meget han har været sammen med Kvindfolk.

Ritmesteren.

Nej, men vil Du dog ikke blive?

Præsten.

Nej Tak, kære Ven. Jeg har lovet at komme hjem til Aften, og min Kone bliver saa urolig, naar jeg ikke kommer i rette Tid.

Ritmesteren.

Urolig? Du mener: vred! Naa, som Du vil. Lad mig hjælpe Dig med Pelsen.

Præsten.

Det er vist meget koldt i Aften. Tak skal Du have. Du skulde være lidt forsigtig med dit Helbred, Adolf, Du sér saa nervøs ud!16

Ritmesteren.

SiSr jeg nervøs ud?

Præsten.

Ja, Du er vist ikke rigtig rask?

Ritmesteren.

Har Laura bildt Dig det ind? Ja, for i de tyve Aar, vi har været gift, har hun behandlet mig som en Dødens Kandidat.

Præsten.

Laura? Nej, vist ikke. Men jeg er bange for Dig. Du skulde dog være lidt forsigtig. Det skulde Du virkelig 1 Naa, Farvel gamle Yen 1 Men det er sandt, var det ikke Konfirmationen, Du vilde tale om?

Ritmesteren.

Aldeles ikke! Den Ting maa gaa sin jævne Gang paa den officielle Samvittigheds Regning, for jeg er hverken noget Sandhedsvidne eller nogen Martyr. Det er vi færdige med. Naa, saa Farvel da. Og hils mange Gange.

Præsten.

Farvel Du. Hils Laura!

Fjerde Scene.

Ritmesteren, siden Laura.

Ri tm ester e n

(aabner Chatollet og sætter sig ned ved Klappen og gør Regnskab op).

Fireogtredive — niogtredive, treogfyrre — syv, otte, seksoghalvtreds.FADEREN.

17

Laura (kommer inde fra Lejligheden).

Vil Du være saa god . . .

Ritmester en. Straks! Seksogtreds, enoghalvfjerds, fireogfirs, niogfirs, tooghalvfems, hundrede. Naa, hvad er der saa?

Laura. Maaske jeg forstyrrer?

Ritmesteren. Aldeles ikke! Naa, det er vel Husholdningspengene, kan jeg tænke?

Laura. Ja, Husholdningspengene.

Ritmesteren. Læg Regningerne dér, saa skal jeg gaa dem igennem.

La ura.

Regningerne?

Ritmesteren.

Ja!

Laura.

Skal Du nu ogsaa have mine Regninger at se?

Ritmesteren. Naturligvis skal jeg se dine Regninger. Husets Stilling er usikker, og i Tilfælde af Konkurs maa der

Faderen. 218

FADEREN. 18

findes Regninger, ellers kan man blive straffet som skødesløs Debitor.

Laura.

Hvis Husets Stilling er daarlig, er det ikke min Fejl.

Ritmesteren.

Det er netop det, der skal undersøges ved Hjælp af Regningerne.

L aura.

Hvis Forpagteren ikke betaler, saa er det ikke min Fejl.

Ritmest eren.

Hvem anbefalede Forpagteren paa det varmeste? Du! Hvorfor anbefalede Du en saadan — lad os sige: Driver?

Laura.

Hvorfor tog Du den Driver?

Ri t mesteren.

Fordi jeg ikke fik Lov at spise i Fred, ikke fik Lov at sove i Fred, ikke fik Lov at arbejde i Fred, før I havde faaet ham hertil. Du vilde have ham, fordi din Broder vilde være af med ham; Svigermoder vilde have ham, fordi jeg ikke vilde have ham; Guvernanten vilde have ham, fordi han var Pietist, og gamle Margrete, fordi hun som Barn havde kendt hans Mo'rmo'r. Derfor fik han Pladsen, og havde jeg ikke taget ham, saa sad jegFADEKEN.

19

nu i et Galehus eller laa i Familjegraven. Imidlertid, her er Husholdningspengene og Naalepengene. Regningerne kan jeg siden faa.

Laura (nejer).

Takker ærbødigst! — Fører Du ogsaa Regnskab med, hvad Du giver ud udenfor Huset?

Ritmesteren.

Det kommer ikke Dig ved.

Laura.

Nej, det er sandt, lige saa lidt som mit Barns Opdragelse kommer mig ved. Har Herrerne nu efter Aftenens Raadslagning taget Deres Beslutning?

Ritm esteren.

Jeg havde allerede i Forvejen taget min Beslutning, og jeg havde derfor kun at meddele den til den eneste fælles Ven, jeg og Familien har. Bertha skal sættes i Pension inde i Byen og rejser om fjorten Dage.

Laura.

Hos hvem skal hun bo, om jeg maa være saa fri?

Ritmesteren.

Hos Auditør Säfbergs.

Lau ra.

Den Fritænker!

6*20

FADEREN. 20

Ritm esteren.

Børnene skalle opdrages i Fædrenes Tro, siger Loven.

Laura.

Og Moderen har ingen Stemme med i den Sag"?

Bitmestereu.

Nej, ingensomhelst! Hun har lovmæssig solgt sin Førstefødselsret og fraskrevet sig sine Bettigheder, mod at Manden drager Omsorg for hende og hendes Børn.

Laura.

Altsaa ingen Bettighed over sit Barn?

Ritmesteren.

Nej, ingensomhelst! Har man én Gang solgt en Vare, saa kan man ikke baade faa den igen og alligevel beholde Pengene.

Laura.

Men kunde det ikke tænkes, at Faderen og Moderen i Forening tog Beslutning . . .

Ritmesteren.

Hvordan skulde det gaa til her? Jeg vil, at hun skal til Byen og Du vil beholde hende hjemme. Det aritmetisk nøjagtige Resultat blev, at hun kom til at opholde sig paa Jernbanen, midt imellem Byen og her. Nej, som Du sér, dette er en i\nude, der ikke kan løses.

Laura.

Saa maa den hugges over! — Hvad vilde Nøjd her?FADEREN.

Ritmesteren. Det er en Tjeneste-Hemmelighed.

Laura.

Som hele Køkkenet kender.

Ritmesteren. Godt, saa maa Du sikkert ogsaa kende den!

Laura.

Ja, jeg kender den.

Ritmesteren. Og har allerede din Dom færdig?

Laura. Dommen er skreven i Loven!

Ritmesteren. Der staar ikke i Loven, hvem der er Fader til Barnet.

Laura.

Nej, men det plejer man at kunne vide.

Ritmesteren. Kloge Folk paastaar, at saadan noget kan man aldrig vide.

Laura.

Det var mærkeligt! Kan man ikke vide, hvem der er Fader til Barnet?1- - Mr

irs

Ritmesteren.

Nej, det paastaas!

Laura.

Det var mærkværdigt! Hvordan kan Faderen da have saadanne Rettigheder over hendes Børn?

Ritmesteren.

Han har det ogsaa kun i det Tilfælde, at han paatager sig Forpligtelserne eller paalægges dem. Og i Ægteskabet er der jo ingen Tvivl om Paterniteten.

Lau ra.

Er der ingen Tvivl?

Ritmesteren.

Nej, det haaber jeg da!

Laura.

Naa, men i de Tilfælde, hvor Konen har været sin Mand utro?

Ritmesteren.

Noget saadant Tilfælde foreligger ikke her! — Har Du ellers noget, Du vil mig?

Laura.

Nej!

Ritmesteren. Saa gaar jeg op paa mit Værelse, men vær saa god at lade mig vide, naar Doktoren kommer.

L aura.

Det skal ske!

Ritmesteren (gaar ud gennem Tapetdøren til Højre). Men lige straks naar lian kommer, for jeg vil ikke være uhøflig imod ham. Har Du forstaaet?

(Han gaar.)

L a ura.

Jeg har forstaaet!

Femte Scene.

Laura (alene; betragter Sedlerne, som hun holder i Haanden).

Svigermoderens Stemme (indefra). Laura!

Laura.

Ja!

Svigermoderens Stemme. Er min The færdig?

Laura (i Døren ind til Lejligheden).

Den kommer straks!

Laura (gaar mod Udgangsdøren i Baggrunden, da Oppasseren aabner den og melder: Doktor Østermark).

Doktoren.

Frue!24

Laura (gaar hen til ham og rækker ham Haanden).

Velkommen Hr. Doktor! Hjærtelig Velkommen hertil. Min Mand er ude for Øjeblikket, men han kommer straks tilbage.

Doktoren.

Jeg beder Dem undskylde, at jeg kommer saa sent, men jeg har allerede været ude paa Besøg.

Laura.

Værs'god! Vil De ikke tage Plads ?

Doktoren.

Tak, Frue!

Laura.

Ja, vi har en hel Del Sygdom paa Egnen for Tiden, men jeg haaber, at De alligevel skal komme til at befinde Dem vel, og for os, der lever saa ensomt her ude paa Landet, er det af stor Betydning at faa en Læge, som interesserer sig for sine Klienter; og om Dem, Hr. Doktor, har jeg hørt saa meget godt, at jeg haaber, der skal blive det bedste Forhold mellem Dem og os.

Doktoren.

Fruen er altfor elskværdig. Men for Deres Skyld vil jeg da haabe, at mine Besøg ikke for ofte skal blive nødvendige. Deres Familje er jo i det hele rask og . . .

Laura.

Ja, nogen akut Sygdom har vi da Gudskelov ikke haft, men det er alligevel ikke alt, som det burde være._

iOm^BBIHB

Doktoren.

Ikke det!

Laura.

Ak nej, det er desværre ikke saa godt, som vi kunde ønske det.

Doktoren.

De gør mig ganske ængstelig!

L aura.

Der kan være Fortold i en Familje, som man af mange Hensyn er nødt til at skjule for hele Verden . . .

Doktoren.

Ikke for Lægen.

Laura.

Det er derfor ogsaa min smertelige Pligt straks at sige Dem hele Sandheden.

Doktoren.

Kan vi ikke opsætte den Samtale, indtil jeg har haft den Ære at blive forestillet for Kitmesteren ?

Laura.

Nej! De maa høre mig, inden De sér ham.

Doktoren. Det er altsaa om ham . . .?

Laura.

Ja, om ham, min stakkels elskede Mand.26

Do kt ore u.

Fruen gør mig virkelig urolig. Tro mig, Deres Ulykke gør mig meget ondt f

Laura (tager Lommetørklædet op).

Min Mand er syg paa Sjælen. Nu véd De alt, og nu kan De siden selv dømme.

Doktoren.

Hvad siger De! Jeg har med Beundring læst Ritmesterens fortræffelige mineralogiske Afhandlinger, og jeg har altid deri fuudet en klar og stærk Intelligens.

Laur a.

Virkelig? Det skulde glæde mig, om vi, alle hans Paarørende, skulde have taget Fejl.

Doktoren.

Naturligvis, det kan jo godt være, at hans Sjæleliv er forstyrret paa andre Omraader. Fortæl!

i

Laura.

Ja, det er det, vi ogsaa frygter! Sér De, han har til Tider de mest bizarre Ideer, som ban jo godt som Videnskabsmand kunde have for sig selv, hvis de ikke havde skadelige Følger for hele hans Familje. Saadan lider hau f. Eks. af en Mani for at købe' alt muligt.

Doktoren. Det er betænkeligt; men hvad køber han?FADEREN.

27

L aura.

Hele Kister fulde af Bøger, som lian aldrig læser. Doktoren.

Naa, at en Videnskabsmand køber Bøger, er nu ikke saa farligt endda.

Laura. De tror ikke, hvad jeg siger?

Doktoren.

Jo, Frue, jeg er overbevist om, at De tror, hvad De siger.

Laura.

Men er det da rimeligt, at et Menneske i et Mikroskop kan se, hvad der sker paa en anden Planet.

Doktoren. Siger han, at han kan det?

Laura.

Ja, det siger han.

Doktoren.

I et Mikroskop?

Laura. Ja, i et Mikroskop!

Doktoren.

Ja, hvis det er Tilfældet, lyder det betænkeligt.FADEREN. 28

Laur a.

Hvis det er Tilfældet! De har altsaa ingen Tillid til mig, Hr. Doktor, og her sidder jeg og indvier Dem i Familjens Hemmeligheder . . ,

Doktoren.

De maa ikke blive vred, Frue. Jeg er meget glad over Deres Tillid til mig, men jeg maa som Læge selv undersøge, selv prøve, inden jeg dømmer. Har Kitmesteren nogensinde vist Symptomer paa Lunefuldhed, paa Ustadighed i Viljen.

Laura.

Om han har? Vi har været gift i tyve Aar, og han har endnu aldrig taget en Beslutning, uden igen at opgive den.

Doktoren.

Er han halsstarrig?

Laura.

Han vil altid have sin Vilje, men naar det kommer til Stykket, opgiver han det hele og beder mig træffe Afgørelsen.

Doktoren.

Det lyder betænkeligt og kræver nøje Observation. Thi Viljen, bedste Frue, er Sjælens Rygrad; bliver den saaret, falder Sjælen sammen.

Laura.

Og Gud skal vide, at jeg i disse lange Prøvelsens Aar har maattet lære at imødekomme hans Ønsker.FADEREN.

Aa, hvis De vidste, hvilket Liv jeg har gennemstridt med ham i disse Aar, livis De vidste!

Doktoren.

Deres Ulykke gnr mig hjærtelig ondt, og jeg lover Dem, at gøre, hvad der kan gøres. Jeg beklager Dem af hele mit Hjærte og jeg beder Dem trygt stole paa mig. Men efter hvad jeg har hørt, maa jeg bede Dem om én Ting. Undgaa at vække saadanne Tanker hos den Syge, der kan gøre stærkt Indtryk paa ham, thi i en sygelig Hjærne udvikles de hurtigt og bliver let til Monomanier eller fikse Ideer. De forstaar mig nok?

Lau ra.

De mener, at man bør undgaa at vække hans Mistænksomhed !

Doktoren.

Ganske rigtigt. Thi en Syg kan man bilde alt ind, netop fordi han er modtagelig for alt.

Laura.

Ja, saa forstaar jeg. Ja vist, ja ! (Det ringer indefra Lejligheden.) Aa, det er min Moder, der ringer paa mig. Vil De undskylde mig et Øjeblik . . . Naa, dér er Adolf . . .

Sjette Scene.

Doktoren. Ritmesteren (fra Tapetdøren)

Ritmesteren.

Naa, er De allerede dér, Hr. Doktor! Hjærtelig velkommen hertil!HBMHUf

Doktoren.

Jeg er meget glad, Hr. Ritmester, over at. gøre en saa berømt Videnskabsmands Bekendtskab.

Ritmesteren.

Aa, jeg be'r! Tjenesten tillader mig ingen dybere-gaaende Studier, men jeg tror alligevel, at jeg er kommet paa Spor efter en Opdagelse.

Doktoren.

Saa?

Ritmesteren.

Jo, sér De, jeg bar underkastet Meteorstene en Spektralanalyse og jeg bar fundet Kul, Spor af organisk Liv, deri! Hvad siger De til det?

Doktoren.

Kan De se det i et Mikroskop?

Ritmesteren.

Nej, i et Spektroskop — for Pokker!

Doktoren.

Ja, Spektroskop, naturligvis! Undskyld! Naa, saa kan De vel snart fortælle os, hvad der sker paa Jupiter?

Ritmesteren. Nej, ikke hvad der sker, men hvad der er sket. Blot den fordømte Boghandler i Paris vilde sende mig Bøgerne, men jeg tror, at Alverdens Boghandlere harVADEREN.

sammensvoret sig mod mig. Tænk Dem, at i to Maaneder har ikke en eneste Boghandler svaret paa Rekvisitioner, Breve eller arrige Telegrammer! Jeg bliver gal af det og jeg kan ikke begribe, hvordan det hænger sammen!

Doktoren.

Aa, det er vel blot det sædvanlige Smøleri, det skal De saamæn ikke tage Dem saa nær.

Ritmesteren.

Men for Fanden — jeg kan jo ikke faa min Afhandling færdig i rette Tid, og jeg véd, at man i Berlin arbejder paa Løsningen af samme Spørgsmaal. Men det var nu ikke derom, vi skulde tale. Det var om Dem. Vil De bo her, saa har vi en lille Lejlighed staaende ledig her i Huset, eller vil De bo i den gamle Doktorbolig?

Doktoren.

Ganske som De vil.

Ritmesteren.

Nej, som De vil. Sig nu, hvad De vil!

• Dokt oren.

Det maa Ritmesteren selv bestemme I

Rit m esteren.

Nej, jeg bestemmer det ikke. Det er Dem, som skal sige, hvordan De ønsker det. Jeg vil intet. Intetsomhelst.

Doktoren.

Nej, men jeg kan virkelig ikke bestemme . . .

Ritmesteren.

I Herrens Navn dog, kan De ikke svare paa, hvordan De helst vil have det. Jeg har i denne Sag ingen Vilje, ingen Mening, intet Ønske! Er De saadan en Nathue, at De ikke véd, hvad De vil! Svar nu, ellers bliver jeg vred!

Doktoren.

Ja, naar det kommer an paa mig, saa bo'r jeg her!

Ritmesteren.

Godt! Tak skal De havel — Ja, De maa tilgive mig Doktor, men der er ikke noget, som irriterer mig i den Grad som at høre Folk sige, at noget er dem ligegyldigt. (Ringer.)

Ammen (kommer ind).

Ritmesteren.

Naa, er det Dig, Margrete. Hør, min Ven, véd Du, om Lejligheden er i Orden til Doktoren?

Ammen.

Jo, Hr. Ritmester, det er den!

Ritmesteren.

Det er godt! Ja, saa vil jeg ikke opholde Doktoren længer; De kan være træt. Farvel og paa Gensyn; vi ses, haaber jeg, imorgen.

Doktoren.

God Nat, Hr. Ritmester!

Ritmesteren.

Og jeg antager, at min Kone har sat Dem saa nogenlunde ind i de lokale Forhold, saa De er en Smule orienteret.

Doktoren.

Deres fortræffelige Frue har givet mig Vink om et og andet, som det kan være nødvendigt for en uindviet at vide. God Nat, Hr. Ritmester.

Syvende Scene.

Ritmesteren. Ammen.

Ritmesteren,

Hvad vil Du min Ven? Er der noget i Vejen?

Ammen,

Hør nu lille Hr. Adolf . . .

Ritmesteren.

Ja, gamle Margrete. Tal Du blot; Du er den eneste jeg kan høre paa uden at komme i Raseri.

Ammen.

Hør nu, Hr. Adolf, skulde han ikke kunne komme Fruen i Møde paa Halvvejen og blive enig med hende om denne her Historie med Barnet. Tænk dog, en Mo er . . .

Ritmesteren.

Ja vist, og en Fa'er da, Margrete.

Ammen.

Saa, saa, saa! En Fader har andet end sit Barn, men en Moder har kun sit Barn.

Ritmesteren.

Du har Ret, gamle. Hun har kun én Byrde, men .jeg har tre, og hendes Byrde bærer jeg. Tror Du ikke, jeg vilde have haft en anden Stilling heri Livet end at slide mig op som gammel Soldat, hvis jeg ikke havde haft hende og hendes Barn ?

Ammen.

Ja, det var nu ikke det, jeg tænkte paa.

Ritmesteren.

Nej, det tror jeg nok, for Du vilde have mig til at indrømme, at jeg havde Uret.

Ammen.

Tror Hr. Adolf ikke, at jeg vil hans Vel"?

Ritm esteren.

Jo, kære Yen, jeg tror det, men Du véd ikke, hvad der er mit Vel. Sér Du, det er ikke nok for mig at have givet Barnet Liv, jeg vil ogsaa give det min Sjæl.

Ammen.

Ja, det forstaar jeg mig nu ikke paa. Men jeg synes alligevel, at man maatte kunne blive enige.

Ritmesteren.

Du er ikke min Ven, Margrete!

Ammen.

Jeg ikke? Aa, Gud, hvordan kan Hr. Adolf dog sige det. Tror han, at jeg kan glemme, at han var mit Barn, da han var lille?

Ritm estere n.

Naa, og jeg da Margrete har jeg glemt det? Du har været som en Mo r for mig, Du har hidtil holdt med mig, naar jeg havde alle imod mig, men nu det gælder, nu svigter Du mig og gaar over til Fjenden.

Ammen.

Fjenden!

Ritmesteren.

Ja, Fjenden! Du véd nok, hvordan det staar til lier i Huset, Du. som har sét alt, fra Begyndelsen til Enden.

Ammen.

Ja, jeg har jo nok sét det! Men min Gud, skal da to Mennesker pine Livet af hinanden, to Mennesker, som ellers er saa gode og vil alle andre det vel. For aldrig er Fruen saadan mod mig eller andre . . .

Ritmesteren.

Nej, kun mod mig, jeg véd det. Men nu siger jeg Dig, Margrete, at hvis Du forlader mig, saa gør Du Synd. For nu spindes der Rænker her rundt om mig, og denne Doktor er ikke min Ven!

Ammen.

Aa, Hr. Adolf tror ogsaa ondt om alle Mennesker, men sér lian, det er fordi lian ikke har den sande Tro, ja, det er det.

Ritmesteren.

Men Du og Baptisterne har fundet den eneste rigtige Tro. Du er lykkelig!

Ammen.

Ja, ialfald er jeg ikke saa ulykkelig som han, Hr. Adolf. Bøj han sit Hjærte, og han skal se, at Gud vil gøre ham lykkelig i Kærligheden til Næsten.

Rit mestere 11.

Det er mærkværdigt, at blot Du taler om Gud og Kærlighed, bliver din Stemme saa haard og dine Øjne saa fulde af Had. Nej, Margrete, Du bar bestemt ikke den sande Tro.

Ammen.

Ja, vær han kun stolt og haard med sin Lærdom, den hjælper alligevel ikke langt, naar det gælder.

Ritmesteren.

Saa hovmodigt Du taler, ydmyge Hjærte. Det véd jeg vel nok, at Lærdom ikke hjælper paa saadanne Dyr som Jer I

Ammen.

Han skulde skamme sig! Men gamle Margrete hun holder alligevel mest af sin store, store Dreng, og hanFADEREM.

kommer ogsaa nok igen som det artige Barn, naar der er Nød paa Færde.

Ritmesteren.

Tilgiv mig, Margrete! Men tro mig, der er ingen uden Du, som vil mig vel. Hjælp mig, for jeg føler, at her vil ske noget. Jeg véd ikke, hvad det er, men det er ikke ret, det, der nu gaar for sig. (Skrig indefra Lejligheden.) Hvad er det? Hvem er det, der skriger?

Ottende Scene.

De forrige. Bertha (kommer inde fra Lejligheden).

Bertha.

Far, Fa'r, hjælp mig I Frels mig!

Ritm esteren.

Hvad er der, mit eget Barn! Tal dog!

Bertha.

Hjælp mig! Jeg tror, at hun vil gøre mig noget ondt!

Ritmesteren.

Hvem vil gøre Dig noget ondt? Fortæl Barn, fortæl dog!

Berth a.

Mormor! Men det var min Skyld, for jeg narrede hende!

Ritmesteren.

Naa, men saa fortæl da!

Bertha.

Ja, men Du maa ikke sige noget! Hører Du, det maa Du ikke!

Bitmesteren.

Naa, men saa sig dog, hvad det er!

(Ammen gaar.)

Bertha.

Jo! Hun plejer, om Aftenen, at skrue Lampen ned, og saa sætter hun mig ved Bordet med en Pen i Haanden og med et Stykke Papir foran. Og saa siger hun, at Aanderne skal skrive.

Ritmesteren.

Hvad for noget! Og det har Du ikke før fortalt mig!

Bertha.

Du maa ikke være vred, men jeg turde ikke, for Mormor siger, at Aanderne hævner sig, naar man taler til Nogen om dem. Og saa skriver Pennen, men jeg véd ikke, om det er mig. Og sommetider gaar det godt, men sommetider bliver det slet ikke til noget. Og naar jeg er træt, saa gaar det ikke, men det skal alligevel gaa. Og saa i Aften, saa tror jeg, jeg skrev godt, men saa sagde Mormor, at det var af Stagnelius, og at jeg havde narret hende, og saa blev hun saa forfærdelig vred.

Ritmesteren.

Tror Du, at der er Aander til?FADEREN.

39

Bertha,

Det véd jeg ikke!

Ritmesteren.

Men jeg véd, at der ingen er!

Bertha.

Meu Mormor siger, at Fa r ikke forstaar sig paa det og at Fa r har meget værre Ting for og at Du siger, at Du kan se over paa andre Planeter.

Ritmesteren.

Siger hun det! Naa, siger hun det! Hvad siger hun saa mere?

Bertha.

Hun siger, at Du ikke kan hekse!

Ritmesteren.

Det har jeg heller ikke sagt. Du véd jo, hvad Meteorstene er? Det er Stene, som falder ned fra andre Himmellegemer. Dem kan jeg undersøge, og saa kan jeg se, om de indeholder samme Stoffer som vor Jord. Det er alt, hvad jeg kan se.

Bertha.

Men Mormor siger, at der er Ting, som hun kan se, men som Du ikke kan se.

Ritmesteren.

Saa lyver hun!40

Bertha.

Nej, Mormor lyver ikke!

Ritmesteren.

Hvorfor ikke'?

Bertha.

Nej, for saa lyver Mo'r ogsaa!

Ritmesteren.

Hm!

Bertha.

Hvis Du siger, at Mo'r lyver, saa tror jeg Dig aldrig mere!

B it.m esteren.

Jeg har ikke sagt det, og derfor skal Du tro mig, naar jeg siger Dig, at dit eget Vel, din Fremtid gør det nødvendigt, at Du kommer hjemmefra! Vil Du det? Vil Du nok ind til Byen og lære noget nyttigt?

Bertha.

Aa ja, jeg vil gærne ind til Byen, gærne bort herfra, gærne hen, hvor det saa skal være! Blot jeg faar Dig at se engang imellem, ofte. Aa, derinde er altid saa tungt, saa mørkt, som om det var en Vinternat, men naar Du kommer, Fa'r, saa er det, som naar man lukker Vinduerne op for en Foraarsmorgen.

Ritmesteren.

Mit elskede Barn! Mit eget kære Barn!

Bertha.

Men Fa'r, Du maa være god imod Mo'r, hører Du det; hun græder saa tit!

Bitmesteren. Hm! — Naa, Du vil altsaa nok til Byen?

Bertha.

Ja! Ja!

Ri tmesteren. Men hvis nu Mo r ikke vil have det?

Berthe. Men det maa hun ville!

Ri tm esteren. Men hvis hun nu ikke vil?

Bertha.

Ja, saa véd jeg ikke, hvordan det skal gaa! Men hun skal det, hun skal det!

Bi tm es teren. Vil Du hede hende om det?

Bertha.

Du skal hede hende saa pænt om det, for mig bryder hun sig ikke om!

R itmesteren. Hm! — Men, hvis Du nu vil det og jeg vil det, men hun ikke vil det — hvad skal vi saa gøre?

Bertha.

Aa, saa bliver det igen saa vanskeligt! Hvorfor kan I ikke begge . . .

Niende Scene.

De forrrige. Laura.

Laura.

Naa saa Bertha er her! Saa maaske vi kan faa hendes egen Mening at børe, nu da hendes Fremtid skal afgøres.

Bitmesteren.

Barnet kan vel næppe have nogen begrundet Mening om, hvordan en ung Piges Liv kommer til at føje sig, noget, vi derimod lettere kan beregne, ialfald nogenledes, da vi har kunnet følge Udviklingen af saa mange unge Pigers Liv.

Laura.

Men da vi nu er af forskellig Mening, kan jo Bertha sige det afgørende Ord.

Ritmesteren.

Nej! Jeg taaler intet Indgreb i mine Bettigheder, hverken af Kvinder eller Børn. Bertha, lad os være ene.

(Bertha gaar ml.)

Laura.

Du var bange for at høre hendes Mening, fordi Du troede, den skulde være til Fordel for mig.FADEREN.

43

Ritmesteren.

Jeg véd, at hun selv ønsker at komme hjemmefra, men jeg véd ogsaa, at Du har Magt til efter Behag at omstemme hendes Vilje.

Laura.

Er jeg virkelig saa mægtig?

R i tm esteren.

Ja, Du har en satanisk Magt til at sætte din Vilje igennem; men det har altid den, som ikke skyer noget Middel. Hvordan fik Du f. Eks. Doktor Norling hort og hvordan flk Du den nye hertil?

Laura.

Ja, hvordan flk jeg det?

Ritmesteren.

Du satte ondt for hin, saa han gik sin Vej, og Du lod din Broder hværve Stemmer til denne.

Laura.

Naa ja, det var jo ganske ligefrem og fuldkommen lovligt. Skal Bertha saa rejse?

Ritmesteren.

Ja, om fjorten Dage skal hun rejse.

Laura. Er det din faste Beslutning?44

FADEREN. 44

Ritmesteren.

Ja!

Laura.

Har Du talt med Bertha om det?

Ritme steren.

Ja!

Laura.

Saa kommer jeg vel til at forsøge paa at forhindre det I

Ritmesteren.

Det kan Du ikke!

Laura.

Ikke! Tror Du, at en Moder lader sit Barn komme ud mellem daarlige Mennesker, der lærer det, at alt, hvad Moderen har indpodet i det, er Dumheder, saa at hun hele sit Liv kommer til at gaa om, foragtet af sit Barn ?

Ritmesteren.

Tror Du, at en Fader vil tillade uvidende og indbildske Kvinder at lære hans Datter, at hendes Fa'r var en Charlatan?

Laura.

Det har vel mindre Betydning for Faderen.

Ritmesteren.

Hvorfor ?

Laura.

Fordi Moderen har mere Ret til Barnet, siden manFADEREN.

har opdaget, at ingen egenlig kan vide, hvem der er Fader til et Barn.

Ritmesteren.

Hvad har det at sige i dette Tilfælde?

Laura.

Du véd jo ikke, om Du er Berthas Fader!

Bitmesteren.

Véd jeg ikke det!

Laura.

Nej, hvad ingen kan vide, det véd vel heller ikke Du!

Ritmesteren.

Er det Spøg eller Alvor?

Laura.

Jeg anvender kun dine Lærdomme. Forøvrig, hvordan véd Du, at jeg ikke har været Dig utro?

Ritmestere n.

Jeg kunde tiltro Dig meget, men det ikke, og heller ikke det, at Du vilde tale om det, ifald det var sandt.

Laura.

Sæt, at jeg foretrak alt, at blive forstødt, foragtet, alt for at faa Lov at beholde og raade over mit Barn, og at jeg nu var ærlig, naar jeg erklærede: Bertha er mit, men ikke dit Barn! Sæt . . .4ri

PADEREN.

Ritmesteren.

Hold nu op!

La ura.

Sæt kun dette: saa var det forbi med din Magt!

Ritmesteren.

Ja, naar Du havde bevist, at jeg ikke var hendes Fader!

Laura.

Det kunde vel ikke være saa svært! Kunde Du have Lyst til det?

Ritmesteren.

Hold nu op!

Laura.

Jeg vilde naturligvis kun behøve at opgive Navnet paa den virkelige Fader, nærmere angive Sted og Tid, f. Eks. — naar er Bertha født? I det 3die Aar efter Brylluppet . . .

Ri tm est er en.

Hold nu op! Ellers . . .

Laura.

Ellers, hvad saa? Ja, vi skal holde op nu! Men tænk nøje over, hvad Du gør og beslutter! Og gør Dig fremfor alt ikke latterlig!

Rit mesteren.

Jeg finder alt dette yderst sørgeligt!

Laura.

Des latterligere bliver Du!VADEREN.

47

Ritmesteren.

Meu Du ikke!

Laura.

Nej, saa klogt har vi faaet det indrettet.

Ritmesteren. Derfor er det, man ikke kan kæmpe med Eder.

Laura.

Hvorfor indlader Du Dig da i Kamp med en overlegen Fjende.

Ritmesteren.

Overlegen?

Laura.

Ja! Det er underligt, men jeg har aldrig kunnet se paa en Mand uden at føie mig ham overlegen.

Ritmesteren. Naa, saa skal Du én Gang faa din Overmand at sé saa Du aldrig skal glemme det.

Laura. Del bliver interessant.

A ni m e n (kommer ind).

Bordet er dækket. Vil Herren og Fruen saa komme ind og spise?

L a ura.

Jo, nu kommer vi!48

Ritmesteren

(tøver; sætter sig i en Lænestol ved Divanbordet).

Ij a u r a.

Vil Du ikke komme ind og spise til Aften?

Ritmesteren

Nej Tak, jeg vil ingenting have!

La ura.

Hvad! Er Du i daarligt Humør?

Ritmesteren.

Nej, men jeg er ikke sulten.

Laura.

Gaa nu med, ellers vil man komme med Spørgsmaal som — er overflødige! — Vær nu god! — Naa ja, naar Du ikke vil, saa bliv da siddende. (Saar.)

Ammen.

Hr. Adolf ! Hvad er dette her for noget?

Ritmesteren.

Jeg véd ikke, hvad det er. Kan Du forklare mig, hvordan I kan behandle en gammel Mand som om han var et Barn!

Ammen.

Ja, det forstaar jeg mig ikke paa, men det er vel fordi alle I Mænd, store som smaa, er Børn af Kvinder . . .FADEREN.

R itmesteren.

Men ingen Kvinde er født af en Mand. Ja, men jeg er jo Bertbas Fader. Sig mig, Margrete, tror Du ikke, jeg er det? Tror Du ikke?

Ammen.

Aa Gud, bvor kan ban dog være saa barnagtig. Naturligvis er ban sit eget Barns Fader. Kom nu ind og spis og sid

ikke dér og surmul! Se saa, kom nu blot!

Ritmesteren (rejser sig).

Gaa din Vej, Kvinde! Til Helvede med Jer, I Hekse ! (Han gaar hen til Entrédøren). Svärd ! Svärd !

Oppasseren (kommer ind).

Her, Hr. Ritmester!

Ritmesteren.

Lad der blive spændt for Slæden, men straks!

Ammen.

Jamen hør nu, Hr. Ritmester . . .

Ritmesteren.

Ud med Dig, Kvinde! Vil Du ud — og det paa Stedet!

Ammen.

Aa Gud bevare os! Hvad skal det dog blive til!

Faderen. 4

Ritmesteren (tager Huen paa og lavor sig til at gaa ud). I skal ikke vente mig hjem — før Midnat!

(Gaar)

Ammen.

Jesus, se i Naade til os! Hvordan skal dette dog ende?

ANDEN AKT.

Samme Dekoration som i lste Akt. Lampen briender paa Uordet; det er Nat.

Første Scene.

Doktoren. Laura.

Doktoren.

Efter hvad jeg kunde faa ud af vor Samtale, saa er Sagen mig ikke ganske klar endnu. Det var for det første en Misforstaaelse af Dem, da De sagde, at han var kommet til disse forbavsende Resultater om andre Himmellegemer ved Hjælp af et Mikroskop. Da jeg nu har faaet at vide, at det var et Spektroskop, saa er han ikke alene friet for enhver Mistanke om Sindsforvirring, men endogsaa i høj Grad fortjent af Videnskaben.

L aura.

Ja, men det har jeg heller aldrig sagt!

Doktoren.

Jeg opskrev vor Samtale, og jeg erindrer udtrykkelig, at jeg spurgte Dem om selve Hovedpunkterne, fordi jeg troede, at have hørt forkert. Man maa være meget for-

4*52

sigtig med saadanne Anklager, som gælder en Mands Umyndigliedserklæring.

L aura.

Umyndigheds-Erklæring?

Doktoren.

Ja, det véd De vel, at en sindssyg Person mister sine Familje- og borgerlige Rettigheder.

Lau ra.

Nej, det vidste jeg ikke.

Doktoren.

Saa var der endnu et Punkt, som synes mig mistænkeligt. IlaD talte om, at hans Breve til Boghandlerne ikke var blevne besvarede. Tillad mig at spørge Dem, om de af uforstandig Godhed har afbrudt Korrespondancen.

Laura.

Ja, jeg har. For det var min Pligt at vaage over Husets Interesser, og jeg kunde ikke upaatalt lade ham ruinere os alle.

Doktoren.

Undskyld, Frue, men jeg tror ikke, De har kunnet, beregne Følgerne af en saadan Handling. Sker det, at han opdager Deres hemmelige Indgriben i hans Affærer, saa er hans Mistænksomhed grundet og siden vil den vokse som en Lavine. Desuden har De derved søgt at

hæmme hans Vilje og har yderligere irriteret hans pirrelige Sind. De har vel sagtens selv følt, hvordan det piner i Sjælen, naar Ens varmeste Ønsker modarbejdes, naar Ens Vilje stækkes.

Laura.

Om jeg har følt det!

Doktoren.

Døm da selv om, hvordan det maa være for ham.

Laura (rojseT sig).

Det er Midnat, og han er ikke kommet hjem. Nu kan man frygte det værste.

Doktoren.

Men fortæl mig, Frue, hvad skete der da egenlig i Aften, efter at jeg var gaaet; jeg maa vide alt.

L aura.

Han fantaserede og havde de besynderligste Ideer. Kan De tænke Dem: saadanne Indfald, som at han ikke er Fader til sit Barn.

Doktoren.

Det var besynderligt. Men hvordan kom han paa den Tanke?

Laura.

Ja, jeg véd virkelig ikke, med mindre det skulde være kommet af, at han havde et Forhør over en af Husarerne i en Alimentations-Sag, og da jeg tog Pigens

Forsvar, forivrede lian sig og sagde, at ingen kande sige, hvem der var Fader til et Barn. Gud skal vide, at jeg gjorde alt for at berolige ham, men nu tror jeg, at der ingen Hjælp findes mere. (Græder).

Doktoren.

Men dette kan ikke blive saadan ved; her maa gøres noget, uden at man dog vækker hans Mistænksomhed. Sig mig, har Ritmesteren før haft saadanne Griller?

La ura.

For seks Aar siden havde vi den samme Historie, og da indrømmede han selv — ja ovenikøbet i et Brev til Lægen — at han frygtede for sin Forstand.

Doktoren.

Ja, ja, ja. Dette er naturligvis en Historie, som har dybe Rødder — — — men jeg forstaar nok, Fa-miljelivets Hellighed — — alt saadant noget — det gør, at jeg ikke tør spørge om alt, men maa holde mig til det, som kan ses. Hvad der er skét, kan desværre ikke gøres uskét, og dog skulde Kuren have været anvendt paa det, der ligger tilbage i Tiden---Hvor

tror De, han er nu?

L a ur a.

Det har jeg ingen Anelse om. Men han har undertiden saadanne vilde Indfald.

Doktoren.

Vil De, at jeg skal vente, til han kommer? Jeg kunde jo — for ikke at vække hans Mistanke — sige,FADEREN.

55

at jeg har sét til Deres Fru Moder, som har været upasselig.

Laura.

Ja, det var udmærket! Ja, De maa ikke gaa fra os, Doktor; vidste De blot, hvor urolig jeg er. Meu var det ikke bedre at sige ham rent ud, hvad De mener om hans Tilstand?

Dok to ren.

Det siger man aldrig til Sindssyge, hvis de ikke selv berører Emnet, og saa endda kun undtagelsesvis. Det afhænger ganske af, hvad Vending Sagen tager. Men her skal vi vel ikke blive siddende; maaske jeg maa gaa ind i Værelset ved Siden af, saa ser det mere naturligt ud.

Laura.

Ja, det er det bedste, saa kan Margrete sidde her. Ilun plejer altid at vente paa ham, naar han er ude, og hun er den eneste, som bar nogen Magt over ham. ((iaar hen til Doren tilvenstre). Margrete ! Margrete !

Ammen.

Ilvad vil Fruen mig? Er Herren kommen hjem?

Laura.

Nej, men Du skal sidde her og vente paa ham; og naar han kommer, skal Du sige, at min Moder er syg og at Doktoren derfor er her.

Ammen.

Jo, ja. Jeg skal nok se til, at alt kan blive godt.56

FADEREN. 56

Laura (aabner Døren ind til Lejligheden).

Vil Doktoren være saa god at gaa herind! Doktoren.

Tak Frue!

Anden Scene.

Ammen (ved Bordet; tager en Salmebog og Briller op af Lommen). Ja, ja! Ja, ja! (Lieser halvhøjt).

En jammerlig og ussel Ting er Jordelivets korie Trøst, Dødsenglen gaar blandt os omkring og raaber med en vældig Bøst: Forfængeligt! Forgængeligt! Ja, ja! Ja, ja!

Alt, hvad der Aande har paa Jord, til Jorden falder, hvor han kom. Kun Sorgen altid blandt os bo'r, at minde os om Livets Dom: Forfængeligt! Forgængeligt!

Ja, ja!

Bertha (er imens kommet ind med en KalTekando og et Broderi: taler sagte).

Margrete, maa jeg sidde her hos Dig? Der er saa uhyggeligt deroppe!

Ammen.

Aa, Gud Fader dog! Er Bertha oppe endnu ?

Bertha.

Jeg skal sige Dig, jeg maa sy paa Faders Julegave. Og her har jeg noget godt til Dig!FADEREN.

57

Ammen.

Men kære lille Barn, det gaar ikke an; Bertha skal jo tidlig op i Morgen; og Klokken er over tolv.

Bertha.

Naa, hvad gør det. Jeg tør ikke sidde alene deroppe, for jeg tror, det spøger.

A inm e n.

Se se! Hvad sa'e jeg! Ja, I kommer nok til at sande mine Ord, Huset her er bygget paa en daarlig Grund. Hvad var det saa, Bertha hørte?

Bertha.

Aa, Du — jeg hørte En, som sang oppe paa Kvisten.

Am men.

Paa Kvisten!

Bertha.

Ja, det var en saa sørgelig, sørgelig Sang, som jeg aldrig har hort. Og det lød, som om den kom fra Pulterkammeret, hvor Vuggen staar, Du véd dér til Venstre.....

Ammen.

Uha, uha! Og saadant et Herrens Vejr det er i denne Nat! Jeg tror, at Skorstenen snart blæser ned. »Ak, hvad er dog Livet her? — Jammer, Plage, stort Besvær. — Er det mørkt, og er det lyst — Trængsler bor dog i vort Bryst. — Ja, kære Barn, Gud give os en god Jul!58

FADER FN.

Bertha.

Margrete, er det sandt, at Fader er syg?

Amm en. Ja, det er han nok.

Bertha.

Saa kommer vi ikke til at fejre Juleaften. Men hvordan kan han da være oppe, naar han er syg?

Ammen.

Jo, mit Barn, hans Sygdom er saadan, at han godt kan være oppe. Tys! Nu kommer der nogen i Entreen. Gaa nu op og læg dig og tag Kanden med. Ellers bliver Herren vred.

Bertha (gaar ud med Bakken).

Godnat Margrete.

Ammen.

Godnat mit Barn! Og Gud være med Dig!

Tredie Scene.

Ammen. Bitmesteren.

RitmeStere n (tager Overtøjet af sig).

Er Du oppe endnu? Gaa og læg Dig!

Ammen. Aa, jeg vilde bare vente ....FADEREN.

59

Ritmesteren (tæmler et Lys; aabner Chatollet, sætter sig ved det og tager Breve og Aviser op af Lommen).

A m men.

Hr. Adolph!

Ritmesteren. Hvad vil Du mig?

Ammen.

Den gamle Frue er syg. Og Doktoren er her! Ritmesteren.

Er det farligt?

Ammen.

Nej, det tror jeg ikke. Det er blot lidt Forknlelse.

Ritmesteren (rejser sig). Hvem var Fader til Dit Barn, Margrete?

Ammen.

Aa, det har jeg jo fortalt saa mange Gange, at det Tar den Slubbert Johansson.

Ritmesteren. Er Du sikker paa, at det Tar ham?

Ammen.

Aa, nej dog, for Barnagtighed ! Vist er jeg sikker paa det, eftersom han Tar den eneste.60

FADEREN. 60

Ri t m es t eren.

Ja, men var han sikker paa, at han var den eneste? Nej, det kunde han ikke være, men Du kunde være sikker paa det. Sér Du, det er Forskellen.

Ammen.

Nej, jeg sér ingen Forskel.

Ritmesteren.

Nej, Du kan ikke se det, men Forskellen er der alligevel. (Blader i et Album paa Bordet). Synes Du, at Bertha ligner mig? (Sér paa et Portræt, i Albumet).

Ammen.

Ja vist saa, som den ene Draabe Vand ligner den anden !

Ri t mest ere n.

Indrømmede Johansson, at han var Faderen?

Ammen.

Ja, det var han vel uødt til.

Ritmesteren.

Det er forfærdeligt! — Naa, der er Doktoren.

Fjerde Scene.

Ritmesteren, Ammen, Doktoren.

Ritmest eren.

God Aften, Doktor! Hvordan er det med min Svigermoder ?FADEREN.

Doktoren.

Jo, det er ikke noget af Betydenhed; kun en let Forstuvning af den venstre Fod.

Bitmesteren.

Jeg synes, at Margrete sagde, det var en Forkølelse. Det lader til. at der er forskellige Opfattelser af den Sag. Gaa nu og læg Dig, Margrete! (Ammen gaar).

(Pause).

Ritmesteren.

Vær saa god at tage Plads, Hr. Doktor!

Doktoren (sætter sig).

Tak!

R itm e s teren.

Er det sandt, at man faar stribede Føl, naar man krydser en Zebra og en Hoppe?

Doktoren (forundret)).

Fuldkommen rigtigt!

Ritmesteren.

Er det sandt, at det efterfølgende Afkom ogsaa bliver stribet, hvis man fortsætter Parringen med et af Føllene og en Hingst?

Doktoren.

Ja, det er ogsaa ganske rigtigt.

Ritmesteren.

Altsaa kan under visse Omstændigheder en Hingst være Fader til stribede Føl?62

Doktoren.

Ja! saadan sér det det ialfald ud.

Ritmesteren.

Det vil sige: Afkommets Lighed med Faderen beviser intet.

Doktoren.

Aah ---

Ri tm esteren.

Det vil sige: Faderretten kan ikke bevises.

D o ktoren.

Aa — naah — — det er . . .

Ritmesteren.

De er Enkemand og har haft Børn.

Doktoren.

Ja . . .

Ritmesteren.

Følte De Dem ikke sommetider latterlig som Fader. Jeg véd intet saa komisk, som at se en Fader spadsere med sine Børn paa Gaden, eller naar jeg hører en Fader tale om sine Børn. »Min Hustrus Børn«, skulde han sige. Følte De aldrig det falske i Deres Stilling, havde De aldrig Anfægtelser af Tvivl, jeg vil ikke sige Mistanke, for jeg gaar som Gentleman ud fra, at Deres Kone var hævet over Mistanke?FADEREN.

63

Doktoren.

Nej, det havde jeg virkelig aldrig; for sér De, Hr. Ritmester, sine Børn maa man tage paa Tro og Love. Det er Goethe, tror jeg, der siger det.

Ritmesteren.

Tro og Love naar det gælder en Kvinde? Det er risikabelt.

Doktoren.

Aa, der er saa mange Slags Kvinder.

Ritm esteren.

De nyere Undersøgelser har bevist, at der kun findes en Slags! — Da jeg var ung, var jeg stærk — og for selv at sige det — køn. Jeg mindes nu kun to Øjebliks Indtryk fra den Tid, men de har senere vakt min Angst. Jeg rejste saaledes en Gang med et Dampskib. Vi sad sammen, nogle Venner, i Rygesalonen. Saa kom den unge Restauratrice hen til os og satte sig grædende ned og fortalte, at hendes Kæreste var forlist. Vi beklagede hende, og jeg bestilte Champagne. Efter det andet Glas berørte jeg hendes Fod; efter det fjerde hendes Knæ, og inden næste Morgen havde jeg trøstet hende.

Doktoren.

Mtn bedite Ritmester, én Svale gør ingen Sommer!

Ritmeste ren.

Nu kommer den an len Historie, og det var en rigtig Sommersvale. Jeg var i Lysekil. Dér boede en ung64

Frue hun havde sine Børn med sig, men Manden var bleven inde i Byen. Hun var religiøs, havde yderst strænge Principer, prædikede Moral for mig, var fuldstændig honnet, tror jeg. Jeg laante hende en Bog, to Bøger; da hun skulde rejse, leverede hun — mærkeligt, nok — Bøgerne tilbage. Tre Maaneder efter fandt jeg i Bøgerne et Visitkort med en temmelig tydelig Erklæring. Den var uskyldig — saa uskyldig som en Kærlighedserklæring kan være fra en gift Kone til en fremmed Herre, der aldrig har gjort nogen Tilnærmelse. Og nu kommer Moralen af Historien. Tro bare ikke for meget.

Doktoren.

Tro heller ikke for lidtl

Ritmesteren.

Nej, det gør jeg hellerikke! Men ser De, Doktor, den Kvinde var saa ubevidst skurkagtig, at hun endogsaa fortæller sin Mand, at hun sværmede for mig. Det er just det, der er Faren, at de er uden Bevidsthed om deres instinktmæssige Skurkagtighed. Naturligvis er dette formildende Omstændigheder, men kan ikke fritage for Dommen, kun gøre den mildere!

Doktoren.

Deres Tanker, Hr. Ritmester, bevæger sig i en sygelig Retning, og De skulde passe lidt paa dem.

Ritmesteren.

De skal ikke bruge Ordet sygelig. For ser De, alle Dampkedler exploderer, naar Damptrykmaaleren viserVADEREN.

100, men 100 betyder ikke det samme for alle Kedler . . . forstaar De? Imidlertid, De er her for at passe paa mig. Hvis jeg nu ikke var en Mand, saa vilde jeg have Ret til at anklage eller, som det saa snildt kaldes, beklage, og jeg vilde maaske kunne give Dem hele Diagnosen og, hvad mere er, hele Sygehistorien; men nu er jeg desværre en Mand, og jeg har kun som Romeren at lægge Al-mene over Kors paa Brystet og holde Vejret til jeg dør. Godnat!

Doktoren.

Hr. Ritmester! Hvis De er syg, gaar det ikke Deres mandlige Ære for nær at sige mig alt! Jeg maa jo ogsaa høre den anden Part!

Ritmesteren.

De har haft nok af at høre den ene, formoder jeg.

Doktoren.

Nej, Hr. Ritmester. Véd De, at. da jeg hørte Fru Alving holde Ligtalen over sin Mand, saa tænkte jeg ved mig selv: Synd og Skam, at den Mand skal være død!

Ritm esteren.

Tror De da, at han vilde have talt, om han havde levet! Og tror De, at om nogen af de døde Mænd steg op af ain Grav, han saa vilde blive troet ? Godnat, Hr. Doktor! De sér, at jeg er rolig, og De kan trygt gaa ind og lægge Dem!

Doktoren.

Godnat da, Ritmester. Denne Sag kan jeg ikke mere have noget at gøre med.

Ritmesteren.

Er vi Uvenner?

Doktoren.

Langtfra. Skade kun, at vi ikke kan være Venner! Godnat. (Gaar).

Ritmesteren (følger Doktoren til Døren i Baggrunden derpaa gaar han lien til Døren ti] Venstre, aabner dell paa Klem).

Kom ind, vi maa tale sammen! Jeg hørte, at Du stod og lyttede.

Femte Scene.

Laura (forlegen). Ritmestereli (sætter sig ved ehstolkl'appen).

Ritm esteren. Det er sent paa Natteu, men vi maa komme til en Afgørelse. Sæt Dig ned.

(Pause).

Jeg har været paa Postkontoret i Aften og hentet Breve! Af detu fremgaar det, at Du har tilbageholdt Breve baade i il og fra mig. Følgen deraf har nærmest været, at Tidsspilde har forhindret det ventede Resultat af mit. Arbejde.

Laura.

Pet var kun af Omsorg for Dig; thi Du forsømte din Tjeneste for det andet Arbejde.

Ritmesteren. Det var nok egentlig ikke Omsorg for mig; men Du var vis paa, at jeg en Dag vilde vinde mere ÆreFADEREN.

ved det andet end ved min Tjeneste, og Du vilde fremfor alt ikke, at jeg skulde vinde nogen Ære, fordi det vilde trykke din Ubetydelighed. Dernæst har jeg opsnappet Breve, stilede til Dig.

Laura.

Det var nobelt gjort..

Ritm esteren.

Der sér Du selv, Du har bedre Tanker om mig. Naa, af disse Breve fremgaar det, at Du i længere Tid har f-amlet alle mine fordums Venner imod mig ved at udsprede et Rygte om min Sindstilstand. Og Du har haft Held med Dig i dine Bestræbelser, for der er nu ikke en eneste, ligefra Chefen ned til Kokkepigen, som tror, at jeg er klog. Nu forholder det sig med min Sygdom paa følgende Maade: Min Forstand er usvækket, som Du véd, saa jeg baade kan passe min Tjeneste og mine Forpligtelser som Fader; mine Følelser er jeg endnu saa nogenlunde Herre over, saalænge blot Viljen er uskadt; men Du har gnavet og gnaver paa den, saa den snart springer, og da surrer hele Urværket baglænds op. Jeg vil ikke appellere til dine Følelser, for Du har ingen og det er din Styrke; men jeg appellerer til din egen Interesse.

Laura.

Lad mig da høre ?

Ritmesteren.

Du har ved din Maade at være paa opnaaet at vække min Mistænksomhed, saa at min Dømmekraft68

snart er brudt, og mine Tanker begynder at forvirres. Dette er Vanvidet, som nærmer sig og som Du bar ventet paa, og som kan komme, naar det skal være. Nu rejser det Spørgsmaal sig for Dig: Har Du mere Interesse af, at jeg vedbliver at være rask, end af at jeg ikke er rask! Tænk over det! Falder jeg sammen, saa mister jeg min

Stilling, og saa staar I dér. Dør jeg derimod, saa bar I min Livsforsikring. Men ifald jeg berøvede mig selv Livet, faar I Intet. Du har saaledes Interesse af, at jeg lever mit Liv til Ende.

Laura.

Skal dette være en Snare?

Ritmesteren.

Ja rigtigt! Det kommer nu an paa Dig selv, om Du vil gaa uden om den eller stikke Hovedet ind i den.

L aura.

Du siger, at Du dræber Dig! Det gør Du ikke!

Ritm esteren.

Er Du sikker paa det! Tror Du, en Mand kan leve, naar ban ikke bar noget eller nogen at leve for?

L aura.

Du kapitulerer altsaa?

Ritmesteren.

Nej, jeg foreslaar, at vi slutter Fred.FADEREN.

69

Laura.

Og Betingelserne?

Ritmesteren.

At jeg faar Lov at beholde min Forstand. Befri mig fra min Tvivl og jeg lader Striden fare.

Laura.

Hvilken Tvivl?

Bitmesteren.

Om Berthas Fødsel?

Laura.

Er der nogen Tvivl om den Ting?

Ritmesteren.

Ja, hos mig er der saadanne Tvivl; og Du har selv vakt dem.

Laura.

Jeg?

Ritmesteren.

Ja, Du har dryppet dem som Bulmeurtsdraaber i mit Øre, og Omstændighederne har givet dem Vækst. Befri mig for Uvisheden, sig mig rent ud: saadan er det! og jeg tilgiver Dig paa Forhaand.

Laura.

Jeg kan da ikke paatage mig Skylden for noget, jeg ikke har gjort.70

FADEREN. 70

Ritmesteren.

Kan det ikke være Dig det samme, Daar Du liar Sikkerhed for, at jeg ikke taler om det. Tror Du, at en Mand selv vilde udbasunere sin Skam?

L a u r a.

Naar jeg siger, at det ikke er sandt, saa faar Du ikke Vished; men naar jeg siger, det er sandt, saa faar Du Vished. Du ønsker altsaa, at det var sandt?

Ritmesteren.

Ja, det er underligt, men det er vel, fordi det ene Tilfælde ikke kan bevises, hvilket derimod det andet kan.

Laura.

Har Du nogen Grund til din Mistanke?

Ritmestere n.

Baade ja og nej!

Laura.

Jeg tror, at Du ønsker at faa min Brøde konstateret, for at Du saa kan blive mig kvit og komme til alene at raade for Barnet. Men mig fanger Du ikke i den Snare.

Ri tmesteren.

Tror Du, at jeg vilde beholde et Barn, som jeg vidste ikke var mit,?

L aura.

Nej, det er jeg overbevist om, og netop derfor ind-FADEREN.

ser jeg, at Du løj nys, da Du paa Forhaand gav mig din Tilgivelse.

Ritmesteren (rejser sig).

Laura, frels mig og min Forstand. Du forstaar jo ikke, hvad jeg siger. Hvis Barnet ikke er mit, saa har jeg ingen Rettigheder over det og vil ingen have, og det er jo kun det, Du vil. Ikke sandt ? Eller maaske der er endnu mere, Du vil? Du vil have Magten over Barnet og beholde mig som Forsørger?

Laura.

Magten? Ja. Hvad andet har hele denne Kamp paa Liv og Død drejet sig om?

Ritmesteren.

For mig, som ikke tror paa et kommende Liv, var Barnet mit Liv efter dette. Det var min Evighedstanke, og maaske den eneste, som har nogen Rimelighed i Virkeligheden. Tager Du den bort, saa er mit Liv klippet over.

Laura.

Hvorfor skiltes vi ikke, mens det var Tid?

Ritm esteren.

Fordi Barnet bandt os; men Baandet blev en Lænke. Og hvordan blev det det? Hvordan? Jeg har aldrig tænkt over denne Ting, men nu stiger Erindringen frem, anklagende, dømmende maaske. Vi havde været gift i to Aar og havde ingen Børn, Du véd bedst hvorfor.72

Jeg blev syg og laa for Døden. I et feberfrit Øjeblik hørte jeg Stemmer udenfor i Dagligstuen. Det var Dig og Sagføreren, som talte om min Formue, som jeg dengang endnu havde. Han forklarede, at Du intet kunde arve,

fordi vi ingen Børn havde, og han spurgte Dig, om Du ikke var frugtsommelig. Hvad Du svarede, hørte jeg ikke. Jeg kom mig, og vi fik et Barn. Hvem er Fader til det?

Laura.

Du!

Ritmesteren.

Nej, det er jeg ikke! Her ligger en Forbrydelse begravet, som nu begynder at. komme frem for Dagens Lys. Og hvilken Helvedes Forbrydelse! Sorte Slaver har I været medlidende nok til at befri, men de hvide har I beholdt. Jeg har arbejdet og træıllet for Dig, dit Barn, din Moder, dine Tjenestefolk; jeg har ofret min Fremtid, min Karriere, jeg har fundet mig i at pines og piskes, i Søvnløshed og Uro for Jeres Skyld, saa mit Haar er bleven graat; alt for at Du kunde have den Glæde at leve uden Bekymringer, og, naar Du blev gammel, nyde Livet om igen i dit Barn. Alt har jeg fundet mig i uden Klage, fordi jeg troede, at jeg var Fader til det,te Barn. Nej, dette er den simpleste Form for Tyveri, det brutaleste Slaveri. Jeg har døjet sytten Aars Straffearbeide og været uskyldig — hvad kan Du give mig til Erstatning for det?

Laura.

Nu er Du ganske vanvittig!FADEREN.

R i t m e s t e r e 11 (»ætter sig).

Ja, det er dit Haab! Og jeg har set, hvordan Dtt har gjort Dig Umage for at skjule din Forbrydelse. Jeg har haft Medlidenhed med Dig, fordi jeg ikke forstod din Sorg; jeg har ofte kælet din onde Samvittighed til Ro; thi jeg troede, at det blot var en sygelig Tanke; jeg har hørt Dig skrige i Søvne, uden at jeg vilde lytte. Nu erindrer jeg forleden Nat — det var Natten før Berthas Fødselsdag. Klokken var mellem to og tre om Morgenen, og jeg sad oppe og læste. Du skreg, som om nogen vilde kvæle Dig: »Kom ikke! kom ikke!« Jeg bankede paa Væggen — jeg vilde ikke høre mere. Jeg har længe haft mine Tvivl, men jeg vovede ikke at høre dem bekræftes. Dette har jeg lidt for Dig; hvad vil Du gøre for mig?

Laura.

Hvad kan jeg gøre? Jeg vil sværge ved Gud og alt, hvad der er mig helligt, at Du er Fader til Bertha.

Rit m estere n.

Hvad nytter det, naar Du før har sagt, at en Moder kan og bør begaa enhver Forbrydelse for sit Barn. Jeg beder Dig, ved Mindet om svundne Dage, jeg beder Dig som den Saarede om Naadesstødet: sig mig alt. Sér Du ikke, at jeg er hjælpeløs som et Barn, hører Du ikke, hvordan jeg klager min Nød som for en Moder, vil Du ikke glemme, at jeg er en Mand, at jeg er en Soldat, som med et Ord kan tæmme Mennesker og Dyr; jeg forlanger kun Medynk som en Syg, jeg nedlægger Tegnene paa min Magt og jeg beder om Naade for mit Liv.74

KADEHHN.

Laura (har nærmet sig ham og lægger ain Haand paa lians Pande).

Hvad! Du græder jo, Mand!

Ritmesteren.

Ja, jeg græder, skønt jeg er en Mand. Men har da ikke en Mand Øjne? Har ikke en Mand Hænder, Lemmer, Sanser, Fornemmelser, Lidenskaber? Næres han ikke af samme Fode, saares han ikke af samme Vaaben, varmes han ikke og fryser han ikke ved samme Sommer og Vinter som en Kvinde? Hvis I stikker os, bløder vi saa ikke? Hvis I kildrer os, lér vi saa ikke? Hvis I forgifter os, dør vi saa ikke? Hvorfor maa ikke en Mand klage, hvorfor maa en Soldat ikke græde? Fordi det er umandigt! Hvorfor er det umandigt?

Laura.

Græd Du, mit Barn, saa har Du igen din Moder hos Dig. Husker Du, at det var som din anden Moder, at jeg først kom ind i dit Liv. Dit store stærke Legeme manglede Nerver, og Du var et Kæmpebarn, som enten var kommet for tidlig til Verden eller maaske ikke var ønsket.

Bit mes ter en.

Ja, saadan var det nok; Fader og Moder vilde ikke have mig, og derfor fødtes jeg uden Vilje. Jeg syntes derfor, at jeg først blev noget helt, da Du og jeg blev ét, og derfor fik Du Lov at raade; jeg, som i Kasernen, foran Troppen var den befalende, jeg var sammen med Dig den adlydende, og jeg voksede lued Dig, saa' op til Dig som til et højere begavet Væsen, lyttede til Dig, som om jeg var dit uforstandige Barn.FA-DEREN. 75

Laura.

Ja, saadan var det dengang, og derfor elskede jeg Dig som mit Barn. Men véd Du — ja, Du saa' det nok —: hver Gang dine Følelser skiftede Natur og Du kom som min Elsker, saa bluedes jeg, og dit Favntag var mig en Fryd, der efterfulgtes af Samvittighedsnag, som om Blodet havde følt Skam. Moderen blev Elskerinde — det var stygt!

Bitmesteren.

Jeg saa' det, men forstod det ikke. Og da jeg troede at mærke hos Dig Foragt for min Umandighed, vilde jeg vinde Dig som Kvinde ved at være Mand.

Laura.

Ja, men deri laa Fejlen. Thi Moderen, ser Du, var din Ven, men Kvinden var din Fjende, og Kærligheden mellem de to Køn er en Kamp; og tro ikke, at jeg gav mig; jeg gav ikke; men jeg tog — hvad jeg vilde have. Men Du havde et Overtag, som jeg følte, og som jeg vilde, Du skulde føie.

Bitmesteren.

Du havde altid Overtaget; Du kunde hypnotisere mig i vaagen Tilstand, saa jeg hverken saa' eller hørte, men bare adlød; Du kunde give mig en raa Kartoffel og bilde mig ind, at det var en Fersken; Du kunde tvinge mig til at beundre dine enfoldige Indfald som Genialiteter; Du kunde have faaet mig til at begaa Forbrydelser, ja lumpne Handlinger. Thi Du manglede Forstand, og i Stedet for at blive Udøveren af mine

Raad, handlede Du efter dit eget Hoved. Men da jeg senere vaagnede til Eftertanke og følte min Ære krænket, vilde jeg genvinde den ved en stor Handling, en Bedrift, en Opdagelse eller et hæderligt Selvmord. Jeg vilde gaa med i Krig, men fik ikke Lov til det. Da er det, jeg kaster mig over Videnskaben. Men nu da jeg skulde strække Haanden ud for at tage imod Frugten, saa hugger Du Armen af. Nu er jeg æreløs og kan ikke leve længer; thi en Mand kan ikke leve uden. Ære.

Laura.

Men en Kvinde da?

Ritmesteren.

Jo hun kan, for hun har sine Børn, men det har han ikke. Men vi og 3e andre Mennesker levede vort Liv, ubevidste som Børn, fulde af Indbildninger, Idealer og Illusioner, og saa vaagnede vi; det gik endda an; luen vi vaagnede med Fødderne ved Hovedgærdet, og den, der vækkede os, var selv en Søvngænger. Naar Kvinder bliver gamle og har ophørt med at være Kvinder, faar de Skæg paa Hagen, — jeg gad vide, hvad Mænd faar, naar de bliver gamle og ikke længer er Mænd? De, som gav Hanegalet, var ikke mere Haner, men Kalluner, og Hønsene svarede paa den lokkende Kaglen, saa da Solen skulde gaa op, fandt vi os siddende i fuldt .Maaneskin mellem Ruiner, ganske som i den gode gamle Tid. Det havde bare været en lille Morgenlur med vilde Drømme,

og det var ikke nogen Opvaagnen.

Lau ra.

Véd Du hvad, Du skulde være bleven Forfatter!VADEREN. 77

Ritrn esteren.

Ja, hvem véd!

Laura.

Nu er jeg søvnig, har Du flere Fantasier, saa gem dem til imorgen.

Ritmesteren. Først et Ord til om noget, der ikke er Fantasier. Hader Du mig?

Laura.

Ja sommetider! Naar Du er Mand.

Ritm esteren. Det er ligesom Racehad. Hvis det er sandt, at vi nedstammer fra Aber, saa maa det idetmindste være fra to Arter. Vi ligner jo ikke hinanden.

Laura.

Ilvad mener Du med alt det?

Ritmesteren. Jeg føler, at i denne Strid maa en af os bukke under.

Laura.

Hvem ?

Ritmesteren. Den svageste, naturligvis.

Laura.

Og den stærkeste har Ret?FADEREN. 78

Ritmesteren. Ja altid, eftersom han har Magt!

Laur a.

Da har jeg Ret.

Ritmesteren. Har Du da allerede Magten ?

L a ura.

Ja, og det en fuldt lovlig Magt — naar jeg imorgen lader Dig erklære umyndig.

Ritmesteren.

Umyndig?

Lau ra.

Ja! Og saa opdrager jeg selv mit Barn uden at høre paa dine Visioner.

Ritm es ter e n. Og hvem skal hetale Opdragelsen, naar jeg ikke er

mere.

Laura.

Din Pension!

Ritm esteren (saar truende imod hende). Hvordan kan Du faa mig gjort umyndig?

Laura (tager et Krev Irem). Ved Hjælp af dette Brev, som i verificeret Afskrift er indsendt til

Formynderkontoret.KADEREN. yg.

Ritmesteren.

Hvilket Brev?

Laura (trækker sig baglæns hen mod Doren til Venstre).

Dit! Din Erklæring til Lægerne om, at Du er sindssyg!

Ritmesteren (betragter hende uden at tale).

Laura.

Nu bar Du opfyldt din Bestemmelse som en desværre nødvendig Fader og som Forsørger. Du har gjort din Pligt, der er ingen Brug for Dig mere, og Du maa gaa. Du maa gaa, nu Du har indset, at min Forstand var lige saa stærk som min Vilje — og fordi Du ikke vilde blive og anerkende det!

Ritmesteren (gaar hen til Bordet, tager den brændende Lampe og kaster den mod Laura, som baglæns bar trukket sig ud gennem Doren.)TREDIK AKT.

Sammo Dekoration som i de andre Akter; men en anden Lampe. Tapetdøren er barrikaderet med en Stol.

Farste Scene.

Laura. Ammen.

Laura. Har Du faaet Nøglerne?

Ammen.

Faaet dem? Nej, Gud hjælpe os, men jeg tog dem af Herrens Klæder, som Nøjd liavde ude for at børste.

Laura.

Det er altsaa Nøjd, som har Tjeneste idag? Amm en.

Ja, det er Nøjd!

Laura.

Giv mig Nøglerne.FADEREN

81

Ammen.

Ja, men det er dog næsten rentud som at stjæle. Hører Fruen, hvordan han gaar deroppe? Frem og til-bagej frem og tilbage.

L a ura.

Er Døren forsvarlig laaset?

Ammen.

Ja, den er saamæn forsvarlig laaset!

Laura (aabner Chatollet og sætter Big ved Klappen).

Læg Baand paa dine Følelser, Margrete. Her gælder det først og fremmest at være rolig for at frelse os alle. (Det banker.) Ilvem er det?

Ammen (aabner Døren til Entréen).

Det er Nøjd.

Lau r a. Lad ham komme ind.

Nøjd (kommer ind).

Et Brev fra Obersten!

Laura.

Giv mig det I (læner.) Det er godt! — Nøjd, har Du taget alle Patronerne ud af Geværer og Tasker?

Nøjd.

Ja vel!

Laura.

Vent. saa derude, til jeg har besvaret Oberstens Brev!

(Nøjd gaar.)

Laura (skriver).

Ammen.

Hør dog Frue! Hvad tror De nu, han tager sig for deroppe.

Laura.

Stille, naar jeg skriver! (Man hører Lyden af en Sav.) Ammen (halvhøjt for ßig selv).

Aa, Gud naade og hjælpe os allesammen! Hvordan skal dette dog ende 1

Laura.

Se dér, giv det til Nøjd! Og min Moder faar intet at vide af alt det, hører Du!

Ammen (gaar).

Laura

(trækker Skuffer i Chatollet ud og ind, tager Papirer frem).

Anden Scene.

Laura. Præsten

(han tager en Stol og sætter sig ved Siden af Laura ved Chatollet).

Præsten.

Godaften Søster. Jeg har været ude hele Dagen, som Du véd, og er først kommen hjem lige nu. Det er alvorlige Ting, her er gaaet for sig.FADEKEN.

Laura.

Ja, Broder, en saadan Nat og en saadan Dag har jeg aldrig oplevet.

Præsten.

Naa, jeg sér dog, at Du ialfald ikke har taget Skade.

Laura.

Nej, Gud være lovet, men tænk, hvad der kunde være sket!

Præsten.

Men fortæl mig engang, hvordan begyndte det egenlig. Jeg har nu hort saamange forskellige Beretninger.

Laura.

Det begyndte med hans vilde Fantasier om, at han ikke var Fader til Bertha, og det endte med, at han kastede den brændende Lumpe efter mit Ansigt.

Præsten.

Det er jo forfærdeligt! Det er jo fuldstændigt Vanvid. Og hvad skal der nu gøres?

Lau ra.

Vi maa søge at forhindre nye Voldsombeder, og Doktoren har derfor ladet hente en Spændetrøje fra Hospitalet. Imens har jeg sendt Bud til Obersten og forsøger nu at sætte mig ind i Husets Affærer, som han har røgtet paa en højst dadelværdig Maade.

Præsten.

Det var en bedrøvelig Historie, men jeg bar altid ventet mig noget saadant. Ild og Vand — det maa ende med en Eksplosion 1 Hvad er det, Du har dér i Skuffen?

Laura (liar trukket en Skuffe ud).

Se, her har han gemt alting!

Præsten (kigger \ Skuffen).

Herregud! Dér har ban din Dukke; og dér din Daabshue; og Berthas Rangle; og dine Breve; og Medaljongen . . . (torrer Bine øjne). Han maa alligevel have holdt meget af Dig, Laura. Den Slags Ting har jeg saamænd ikke gemt paa!

Laura.

Jeg tror, at han i gamle Dage har holdt meget af mig; men Tiden, Tiden forandrer saa meget!

Præsten.

Hvad er det for et stort Papir? — Naa, Skødet paa Gravstedet! — Ja, hellere Graven da end Hospitalet! — Laura, sig mig: har Du slet ingen Skyld i dette?

Laura.

Jeg? Hvad Skyld kan jeg have i, at et Menneske bliver vanvittigt?

Præsten.

Ja-ja! Jeg siger ikke noget! Blodet er alligevel tykkere end Vand!

Laura.

Hvad er det, Du tillader Dig at mene? Præsten (sér hende ßtift i Øjnene).

Hør Du!

Laura.

Hvad er der?

Præsten.

Hør Du! Du kan vel ikke nægte, at det alligevel stemmer godt med dine Ønsker, dette, at Du faar Lov til selv at opdrage dit Barn?

Laura. Jeg forstaar Dig ikke!

Præsten. Hvor jeg beundrer Dig!

Laura.

Mig! Hm!

Præsten.

Og jeg bliver altsaa Formynder for den Fritænkeri Ja, i Grunden bar jeg altid betragtet ham som Ukrudt i vor Ager.

Laura

(med en kort undertrykt Latter; straks efter alvorlig).

Og det vover Du at sige til mig, hans Kone?86

Præsten.

Du er mig meget stærk, Laura! Utrolig stærkl Som en Ræv i Saksen bider Du hellere dit eget Ben af end Du lader Dig fange! — Som en Mestertyv uden Medskyldig, ikke engang din egen Samvittighed 1 — Se Dig i Speilet! Det tør Du ikke!

Laura.

Jeg bruger aldrig Spejl!

Præsten.

Nej, Du tør ikke. — Maa jeg se din Haand! Ikke én forræderisk Blodplet, ikke ét Spor af den lumske Gift! Et lille uskyldigt Mord, som ikke kan rammes af Loven; en ubevidst Forbrydelse; ubevidst ? Det er en smuk Opfindelse! Kan Du høre, hvordan han arbejder deroppe! Tag Dig i Vare; hvis den Mand slipper løs, saver han Dig mellem to Brædder!

Laura.

Du snakker saameget, som om Du havde en ond Samvittighed! — Anklag mig, om Du kan!

Præsten.

Det kan jeg ikke!

Laura.

Sér Du! Du kan det ikke, altsaa er jeg uskyldig. Tag Du nu vare paa din Myndling, saa Bkal jeg nok passe min! — Dér er DoktorenFADEREN.

Tredie Scene.

De Forrige. Doktoren.

Laura (rejser Big).

Velkommen Hr. Doktor. De vil jo idetmindste hjælpe mig. Ikke sandt? Og her er desværre ikke meget at gore. Hører De, hvordan han larmer deroppe? Er De nu overbevist?

Doktoren.

Jeg er overbevist om, at der er begaaet en Voldshandling, men nu er det Spørgsmaalet, om Voldshandlingen skal anses for et Udbrud af Vrede eller af Vanvid!

Præste n.

Men fraset selve Udbruddet, maa man dog indrømme, at han havde nogle underlige fikse Ideer.

Doktoren.

Jeg tror, Hr. Pastor, at Deres Ideer er endnu mere fikse!

Præsten.

Mine velbegrundede Anskuelser om de højeste Ting . . .

Doktoren.

Naa, lad os forlade Anskuelserne I — Det beror nu paa Dem, Frue, om De vil dømme Deres Mand skyldig til Fængsel og Bøder eller til Hospitalet! Ilvad mener De om Bitmesterens Opførsel?88

Laura.

Jeg kan ikke svare derpaa nu!

Doktoren.

De har saaledes ingen vel begrundet Anskuelse om, hvad der er tjenligst for Familjens Interesser? Ilvad siger Hr. Pastoren ?

Præsten.

Ja, det bliver jo Skandale i begge Tilfælde — saa det er ikke godt at sige.

Laura.

Men hvis han kun bliver dømt til Bøder for Vold, saa kan han begynde forfra.

Doktoren.

Og kommer han i Fængsel, slipper han snart ud igen. Altsaa anser vi det for tjenligst for alle Parter, at ban straks behandles som sindssyg — — Hvor er Ammen?

L aura.

Hvorfor ?

Doktoren.

Ilun skal lægge Spændetrøjen paa den Syge, naar jeg har talt med ham og giver Ordre dertil! Men ikke før! Jeg har — Trøjen herude! (Gaar ud i Entréen og kommer ind med en stor Eyldt.) VU De Saa Væi'e Saa god at

bede Ammen komme ind!FADEREN.

Laura (ringer).

Præsten.

Grufuldt, grufuldt!

A m in e n (kommer ind).

Doktoren (tager Trøjen frem).

Se nu engang lier! Denne Trøje er det Meningen, at De skal liste paa Kitmesteren bagfra, naar jeg finder det

nødvendigt for at forhindre voldsomme Udbrud. Som De sér har den overdrevent lange Ærmer, der skal tjene til at hindre hans Bevægelser. Disse Ærmer bindes bag paa Ryggen. Og derefter skal disse to Remme, der er trukne gennem Stropper, gøres fast ved Stoleryggen eller Sofaen, ligesom det nu træffer sig. — Vil De paatage Dem det?

Ammen.

Nej, Hr. Doktor, det kan jeg ikke; jeg kan det ikke.

Laura.

Hvorfor gør De det ikke selv, Tir. Doktor?

Doktoren

Fordi den Syge er mistroisk overfor mig. Derimod var Fruen selvfølgelig nærmest til det, men jeg er bange for, at ban hellerikke har Tillid til Dem . . .

Laura (gør en ufrivillig Bevægelse).

Doktoren.

Men maaske De, Hr. Pastor.90

Præsten.

Nej, maa jeg bede mig fritaget!

Fjerde Scene.

De Forrige. Nøjd.

Laura.

Har Du allerede afleveret Brevet?

Nøjd.

Ja vel!

Doktoren.

Naa, saa det er Dig, Nøjd! Du kender jo Forholdene og véd, at Ritmesteren er sindssyg. Du maa hjælpe os her og passe paa den Syge.

Nøjd.

Hvis jeg kan gøre noget for Ritmesteren, saa gør jeg del gærne!

Doktoren.

Du skal lægge denne Trøje over ham . . .

Ammen.

Nej, han maa ikke røre ham; Nøjd maa ikke gøre ham Fortræd. Saa vil jeg hellere gøre det selv, saa lempeligt, saa lempeligt! Men Nøjd kan jo blive her udenfor og hjælpe mig, hvis det behøves . . ja, det skal han gøre. (Det dundrer paa Tapetdøren.)

Doktoren.

Saa, nu er han dér! Læg Trøjen under Deres Sjal •dér paa Stolen, og gaa saa allesammen ud saalænge, saaFADEREN.

tager Pastoren og jeg imod ham, for den Dør holder ikke i mange Minuter. Saa gaa saa!

Ammen (ud til Venstre).

Herre Jesus hjælpe os!

Laura (lukker Chatollet; derpaa ud til Venstre). Nøjd (ud i Baggrunden).

Femte Scene.

Tapetdøren slaas op, Baa at Stolen vælter ud paa Gulvet og Laasen sprænges.

R i t m es ter e n (kommer ind med en Bunke Bøger under Armen).

Doktoren. Præsten.

Ritmesteren (lægger Bøgerne paa Bordet). Her staar det altsammen at læse og i alle Bøgerne. Jeg var altsaa ikke gal! Her staar i Odysseen 1ste Sang, Vers 215, Side 6 i Upsala-Oversættelsen, — det er Telemakos, som taler til Athene: »Vel paastaar min Moder, at han, Odysseus, er min Fader; men ikke véd jeg det selv; thi endnu kendte ingen selv sin Herkomst.« Og denne Mistanke nærer Telemakos mod Penelope, den dydigste af alle Kvinder. Jo, det er nydeligt! Ikke sandt! Og her har vi Profeten Ezekiel: »Daaren siger: se her er min Fader, men hvo kan vide, hvis Lænder haver avlet ham.«

Det er jo klart! Hvad er det, vi har her'? Den russiske Literaturs Historie af Mersläkow. Alexander Puschkin, Ruslands største Digter døde, mere af Smerte92

over udspredte Rygter om hans Hustrus Utroskab end af den Kugle, han i eu Duel fik i Brystet. Paa sin Dødsseng svor han, at hun var uskyldig. Det Asen! Det Asen! Hvordan kunde han sværge paa det ? Naa, kan I nu høre, at jeg læser mine Bøger! — Nej, se Goddag Jonas, er Du her! Og Doktoren, naturligvis! — Har De høit, hvad jeg svarede en engelsk Dame, der var oprørt over, at Irlændere plejer at kaste brændende Fotogenlamper i Ansigtet paa deres Koner? — Gud, hvilke Kvinder! sagde jeg. — »Kvinder?« læspede hun. Ja, naturligvis; svarede jeg. Naar det gaar saa vidt, at en Mand, som har elsket og tilbedt en Kvinde, at han tager en brændende Lampe og kaster hende i Ansigtet, saa kan man nok vide?!

Præsten.

Hvad kan man saa vide?

R i t m esteren.

Ingenting! Man véd aldrig noget, man tror bare, ikke sandt Jonas? Man tror, og saa bliver man salig! Jo, det. blev man! Nej, jeg véd, at man kan blive usalig ved sin Tro! Det véd jeg.

Doktoren.

Hr. Ritmester!

Ritmesteren.

Tys! Jeg vil ikke tale med Dem; jeg vil ikke høre Dem telefonere, hvad man taler om derinde! Derinde! De véd! — Hør Jonas, tror Du, at Du er FaderFADEREN.

til dine Børn? Jeg erindrer, at der boede en Lærer hos Jer, som var fager under Øjenbrynene og som Folket talte om.

P ræs ten.

Adolf! Tag Dig iagt!

Ritmesteren.

Føl engang under Parykken, om der ikke sidder to Knuder der. Min Tro, om ban ikke blegner! Ja, ja, de snakker bare, og Herregud, de snakker jo saa meget. Men vi er alligevel allesammen nogle grinagtige Kanaljer, vi Ægtemænd. Ikke sandt, Hr. Doktor? Hvordan stod det til med Deres Ægteseng? Havde De ikke engang en Løjtnant i Huset? Vent lidt skal jeg gætte? Han hed (iivieker noget til Doktoren.) Sér I, ban blegner ogsaa! Bliv nu ikke gnaven! Hun er jo død og hvad der er skét, er skét! Jeg kendte ham forresten godt, og han er nu — — — se paa mig Doktor! — Nej, lige i Øjnene — han er Major ved Dragonerne! Ved Gud, tror jeg ikke, at han ogsaa har Horn!

Doktoren (irriteret).

Hr. Ritmester, vil De tale om andre Ting!

Ritmesteren.

Sér I! Han vil straks tale om andre Ting, naar jeg vil tale om Horn!

Præsten.

Véd Du, min Ven, at Du er sindssyg?94

Ritmesteren.

Ja, det véd jeg nok. Men fik jeg Lov til at behandle Jeres kronede Hjærner en lille Tid, saa skulde jeg ogsaa snart faa Jer modne til at spærres inde! Jeg er vanvittig, men hvordan er jeg bleven det? Det angaar ikke Jer, og det angaar ingen 1 Vil I nu tale om noget andet! (Tager Albumet, der ligger paa Bordet.) Herregud, det er mit Barn! Mit? Vi kan jo ikke vide det? Véd I, hvad vi skal gøre, forat vi kan være sikre i vor Sag? Først gifter man sig for at faa social Anseelse; saa lader man sig skille; og bliver Elsker og Elskerinde; og saa adopterer man Børnene. Saa kan man idetmindste være sikker paa, at det er Ens Adoptivbørn? Har jeg ikke Bet i det? Men hvad hjælper alt dette mig nu? Hvad hjælper det mig nu, da I tog min Evighedstanke fra mig, hvad nytter Videnskab og Filosofi mig, naar jeg intet har at leve for, hvad skal jeg med Livet, naar jeg ingen Ære har? Jeg indpodede min højre Arm, min halve Hjærne, min halve Rygmarv i en anden Stamme, for jeg troede, at de vilde vokse op med hinanden og sammenknyttes til ét mere fuldkomment Træ, og saa kommer der En med Kniven og skærer Træet over ved Indpodningsstedet, og saa er jeg bare et halvt Træ, men det andet det vokser videre med min Arni og min halve Hjærne, medens jeg visner hen og dør, for det var de bedste Stykker, jeg gav fra mig. Nu vil jeg dø! Gør med mig, hvad I til! Jeg er ikke mere!

Doktoren hvisker noget til Præsten

(de gaar ind til Venstre; straks derefter kommer Bertha ud).FADEREN.

Sjette Scene.

Ritmesteren. Bertlia.

Ritmesteren (er sunken sammen henne ved Bordet). Bertha (gaar hen til ham).

Er Du syg Fa'r?

Ritmesteren (sér krænket op).

Jeg?

Bertha.

Véd Du, hvad Du har gjort? Véd Du, at Du har kastet Lampen efter Mo'r?

Ritmesteren.

Har jeg?

B e rtha.

Ja, det har Du! Og tænk, om hun var kommen til Skade?

Ritm esteren. Naa. hvad havde det saa gjort?

Bertha.

Du er ikke min Fader, naar Du kan tale saadan!

Ritmesteren. Hvad siger Du? Er jeg ikke din Fader! Hvordan véd Du det? Hvem har sagt Dig det? Og hvem er da din Fader? Ilvem?oe

Bertha

Du idetmindste ikke!

Ritmesteren.

Stadig ikke jeg? Hvem da? Hvem? Du lader til at være vel underrettet! Hvem har sagt Dig Besked? Og dette maa jeg opleve, at mit Barn kommer og siger i mig lige op i Ansigtet, at. jeg ikke er hendes Fader!: Men véd Du da ikke, at Du dermed skamskænder din Moder? Forstaar Du ikke, at det er hendes Skam, hvis det er sandt?

Bertha.

Sig ikke noget ondt om Mo'r, hører Du!

Ritmesteren.

Nej, I holder sammen alle imod mig! Og saadan har I altid gjort!

Bertha.

Fa'r!

Ri tm est ere n. Brug ikke det Ord mere!

B erth a.

Fa'r! Fa'r!

Ritmesteren (drager hende op til sig). Bertha, mit eget elskede Barn, Du er jo mit Barn! Ja, ja; det maa jo være saadan. Ikke sandt? DetFADEREN.

andet var syge Tanker, der kom med Vinden ligesom Pest og Feber. Se paa mig at jeg kan se min Sjæl i dine Øjne. — Men jeg sér ogsaa hendes Sjæl! Du har to Sjæle, og Du elsker mig med den ene og hader mig med den anden. Men Du skal kun elske mig! Du skal kun have én Sjæl, ellers faar Du aldrig Fred, og jeg ikke heller. Du skal kun have én Tanke, som er min Tankes Barn. Du skal kun have én Vilje, som er min.

Bertha.

Nej, det vil jeg ikke! Jeg vil være mig selv!

Ritmesteren.

Det faar Du ikke Lov til! Sér Du, jeg er en Kannibal og jeg vil æde Dig. Din Moder vilde æde mig, men det fik hun ikke Lov til. Jeg er Saturnus, som aad sine Born, fordi man havde spaaet, at de ellers vilde æde ham. Æde eller ædes ! Det er Spørgsmaalet ! Hvis jeg ikke æder Dig, saa æder Du mig, og Du har allerede vist mig Tænderne! Men vær ikke bange, mit elskede Barn, jeg skal ikke gøre Dig Fortræd. (Uaar Len

til Vaabensamlingen og tager en Revolver.)

Bertha (søger at slippe bort.)

Hjælp, Mor, han myrder mig!

Ammen (kommerind.)

Hvad er det, Hr. Adolf?

Kitmesteren (uudersøger Revolveren).

Har Du taget Patronerne?

Ammen.

Ja, jeg liar lagt dem til Side, men sæt Dem nu ned og vær stille, saa skal jeg igen tage dem frem !

(Hun tager Ritmesteren ved Armen og Iaar ham til at sætte sig paa Stolen, hvor han sløvt bliver siddende. Derpaa tager linn Spændetrøjen frem og stiller sig bagved Stolen.)

Bertha (lister sig ud til Venstre.)

Ammen.

Kan Hr. Adolf huske, da han var mit eget lille Barn °S jeg puttede ham om Aftenen og jeg læste Aftenbønnen med ham. Og kan han huske, hvordan jeg stod op om Natten og gav ham at drikke; husker han, hvordan jeg tændte Lys og fortalte smukke Æventyr, naar han havde stygge Drømme og han ikke kunde sove. Husker han det?

Ritmesteren.

Bliv ved Margrete, det bringer saadan Eo i mit Hoved 1 Bliv ved!

Ammen.

Ja, men saa skal han ogsaa høre efter! Kan han huske, hvordan han engang havde taget den store Køkkenkniv og vilde snitte Baade, og hvordan jeg kom ind og maatte narre Kniven fra ham. Han var et ufornuftigt Barn og derfor maatte man narre ham, for han troede ikke, at det var til lians eget Bedste. Giv mig den stygge Slange, sagde jeg, ellers bider den ham! Og se saa gav lian slip paa Kniven ! (Hun taper Revolveren ud af Haanden paa Ritmesteren.) Og husker han saa, naar han

skulde klædes paa og ikke vilde. Saa maatte jeg lokke for ham og sige, at han skulde faa eu Gulddragt og blive klædt som en Prins. Og saa tng jeg det lille Livstykke, som kun var strikket af grønt Uldgarn, og saa holdt jeg det frem for hans Bryst og sagde: Put nu begge Armene i, og saa sagde jeg: sid nu pænt stille, mens jeg knapper det paa Ryggen ! (Hun bar faaet Trøjen paa ham.) Og saa sagde jeg: rejs sig nu og gaa pænt ud paa Gulvet, at jeg kan se, hvordan det sidder . . . (Hun leder ham lien til Sofaen.) Og Saa sagde jeg: Nu skal han gaa hen og lægge sig.

Ritmesteren.

Hvad sagde Du? Skulde han gaa hen og lægge sig, naar han var klædt paa! — Forbandede Kvinde! Hvad har Du gjort ved mig! (Søger at frigøre nig). Aa, Du Satans Kvinde! Hvem skulde tro, at Du havde saa-megen Forstand! (Lægger >ig paa Sofaen.) Fanget, bundet, overlistet, og ikke engang faa Lov til at dø!

Ammen.

Tilgiv mig, Hr. Adolf, tilgiv mig, men jeg vilde forhindre ham i at dræbe Barnet!

Ritmesteren.

Hvorfor lod Du mig ikke dræbe Barnet? Livet er jo et Helvede og Døden et Himmerige, og Himlen hører Børnene til!

Amme n.

Hvad véd han om det, som kommer efter Døden?100

Ritmesteren.

Det er det eneste, man véd; men om Livet véd man intet! O, om man i Tide havde vidst Besked!

Amm en.

Hr. Adolf! Bøj Deres haarde Hjærte og anraab Gud om Naade; endnu er det ikke for sent. Det var ikke for sent for Røveren paa Korset, da Frelseren sagde: idag skal Du være med mig i Paradiset!

Ritmesteren.

Skriger Du allerede efter Lig, gamle Krage!

Ammen (tager Salmebogen op af Lommen).

Ritmesteren (kalder).

Nøjd ! Er Nøjd dér!

Nøjd (kommer).

Ritmesteren.

Smid den Kvinde ud! Hun vil ose mig ihjæl med Salmebogen. Smid hende ud af Vinduet eller Skorstenen — ligemeget, bare hun kommer ud!

Nøjd (aer hen paa Ammen).

Gud velsigne Hr. Ritmesteren; men det kan jeg ikke! Jeg kan ikke! Ilvis det bare var seks Mandfolk, men et Fruentimmer!

R i t m es t ere n.

Kan Du ikke magte et Fruentimmer, hvad?FADEREN.

Nøjd.

Magte hende, kan jeg vel nok — men se, det er jo saadan sin egen Sag det, al man ikke vil lægge Haand paa et Fruentimmer.

Ri tm esteren.

Hvad er det for en Sag? — Har de ikke lagt Haand paa mig ?

Nøjd.

Jo, men jeg kan ikke, Hr. Ritmester! Det er præcist, som om De vilde bede mig slaa Pastoren. Det sidder som Religion i Kroppen I Jeg kan det ikke!

Syvende Scene.

De forrige. Laura (ßiver et Vink til Nøjd om at gaa ud).

Ritmesteren.

Omfale! Ouifale! Nu leger Du med Køllen, mens Herkules spinder din Uld!

Laura (hen til Sofaen).

Adolf! Se paa mig. Tror Du, at jeg er din Fjende?

Ritmesteren.

Ja, det tror jeg. Jeg tror, at I alle er mine Fjender! Min Moder, som ikke vilde have mig til Verden, fordi jeg skulde fødes med Smerte, var min Fjende, da hun berøvede mit første Livsfrø dets Næring og gjorde mig til en halv Krøbling! Min Søster var min Fjende, da hun lærte mig, at jeg skulde være hende underdanig.102

Den første Kvinde, jeg omfavnede, var min Fjende; thi hun gav mig ti Aars Sygdom til Tak for den Kærlighed, jeg gav hende. Min Datter blev min Fjende, da hun skulde vælge mellem mig og Dig. Og Du, min Hustru, Du var min Dødsfjende, thi Du slåp mig ikke, før jeg blev liggende uden Liv!

Laura.

Jeg véd ikke, at jeg nogensinde blot har tænkt paa eller forsøgt, hvad Du mener, at jeg har gjort. Det kan vel hænde, at, en dunkel Lyst til at faa Dig bort som noget hindrende har raadet i mig, men naar Du sér en fast Plan i mine Handlinger, saa kan det jo være muligt, at der har været en saadan, men jeg saa den ialfald ikke. Jeg har aldrig reflekteret over Begivenhederne, men de er gledet frem paa Skinner, som Du selv har lagt, og for Gud og min Samvittighed føler jeg mig uskyldig, selv om jeg ikke er det. Din Tilværelse har været mig som en Sien paa mit Hjærte, og den har trykket og trykket, indtil Hjærtet søgte at vælte den hæmmende Byrde bort. Saadan er det sagtens kommet, og har jeg mod min Vilje gjort Dig ondt, saa beder jeg Dig om Tilgivelse.

Ritmesteren.

Alt det lyder jo ganske antageligt! Men hvad hjælper det mig? Og hvis er Fejlen? Maaske det, aandelige Ægteskabs? Før tog man en Hustru til Ægte; nu ind-gaar man Kompagniskab med en erhvervsdrivende Kvinde eller flytter sammen med en Ven ! — Og saa snyder man Kompagnonen og skænder Vennen! Men hvad blev derFADEREM.

saa af Kærligheden, den sande, sanselige Kærlighed? Den døde imens! Og hvilket Afkom bliver der af denne Kærlighed paa Aktier, lydende paa Ihændehaveren, uden solidarisk Ansvar. Hvem er Ihændehaveren, naar Kraket kommer? Hvem er den legemlige Fader til det aandelige Barn?

Laura.

Og hvad dine Tvivl om Barnet angaar, saa er de ganske ugrundede.

Ritmesteren.

Det er just det forfærdelige ! Hvis de idetmindste valgrundede, saa havde man noget at tage paa, noget at holde sig til. Nu er det kun Skygger, der gemmer sig i Buskene og stikker Hovedet frem for at le, nu er det som at slaas med Luft, at gore blind Allarm med løst Krudt. En fatal Virkeligbed vilde have ægget til Modstand, anspændt Liv og Sjæl til Handling, men nu . . . Tanken opløser sig i Dunster, og Hjærnen arbejder, til den brænder! Giv mig en Pude under Hovedet! Og kast noget over mig, jeg fryser! Jeg fryser saa forfærdeligt!

Laura Itager sit Sjal og breder over ham).

Ammen (gaar ud efter en Pude).

Laura.

Bæk mig din Haand, min Ven!

Ri tm es te ren.

Min Haand! Som Du har bagbunden . . . Om-fale! Omfale! Men jeg føler dit bløde Sjal mod min104

Mund; det er saa varmt og saa blødt som din Arm, og det lugter af Valnilje som dit Haar, dengang Du var ung! Laura, da Du var ung og vi gik i Birkeskoven med Foraarsblomster og Drosler, herligt, herligt! Tænk, hvor Livet har været skønt og hvordan det saa er blevet! Du vilde ikke, det skulde blive saadan, jeg ikke heller — og alligevel blev det det. Hvem er det da, der raader over Livet!

L aura.

Gud alene raader . . .

Ritmesteren.

Stridens Gud da! Eller snarere Gudinde! Tag den Kat væk, der ligger paa mig! Tag den væk!

Ammen (kommer ind med Puden, tager Sjalet væk).

Ritmesteren.

Giv mig min Kappe! Kast den over mig!

Ammen

(tager Kappen fra Garderobeetativet og lægger den over ham).

Ritmesteren.

Ak min haarde Løvehud, som Du vilde tage fra mig. Omfale! Omfale! Du listige Kvinde, som var Fredsven og opfandt Afvæbning. Vaagn op Herkules, inden de tager Køllen fra Dig! Du vil ogsaa narre Kustningen af os og lod, som Du troede, at det var Pynt. Nej, det var Jærn, Du, inden det blev Pynt. Det var i gamle Dage Smeden, som lavede Vaaben-FADEREN.

kappen, men nu er det Syersken! Ouifale! Oinfale! Den raa Styrke er bukket under for den lumske Svaglied, tvi være Dig. Satans Kvinde og Forbandelse over

dit Køn! (Han rejser sig for at spytte, men falder tilbage paa Sofaen.)

Hvad er det for en Pude, Du har givet mig, Margrete! Den er saa haard og saa kold, saa kold! Kom og sæt Dig her paa Stolen ved Siden af mig. Se saa! Maa jeg lægge mit Hoved i dit Skød! Saadan! — Det er saa varmt og godt! Bøj Dig ned over mig, saa at jeg kan føie dit Bryst imod mig! — O, det er saa lifligt at sove ved Kvindebryst, enten det saa er Moderens eller Elskerindens, men lifligst dog ved Moderens!

Laura.

Vil Du se dit Barn, Adolf? Vil Du!

Ritmesteren. Mit Barn! En Mand bar ingen Børn, det er kun Kvinder, som faar Børn, og derfor kan Fremtiden blive deres, naar vi dør barnløse! »O Gud, som bar Smaabørn kær!«

Ammen. Hør, han beder til Gud!

Ritmesteren. Nej, til Dig, at Du skal lulle mig til Ro, for jeg er saa træt, saa træt! Godnat, Margrete, og velsignet være Du blandt Kvinder! (Han rejser sig op, men falder med et Skrig tilbage i .Ammens Skød.)106

Ottende Scene.

Laura gaar hen til Venstre og kalder paa Do ktOre I], der kommer ind med Præsten.

Laura.

Doktor! Hjælp os, hvis det ikke er for sent. Se han aander ikke mere!

Doktoren (undersøger den Syges Puls)

Det er et Slagtilfælde!

Præsten.

Er han død?

Doktoren.

Nej, han kan endnu vaagne til Liv, men til hvilken Opvaagnen, det véd vi ikke.

Præsten. En Gang dø, og siden Dommen . . .

Doktoren.

Ingen Dom! Og ingen Anklage! De, som tror, at en Gud raader for Menneskenes Skæbne, De maa tale med ham om denne Sag.

Ammen.

Ak, Hr. Pastor, han bad til Gud i sin sidste Stund i

Præsten (t>i i-aura). Er det sandt?VADEREN.

Laura.

Ja, det er sandt!

Doktoren.

Hvis saa er, hvorom jeg lige saa lidt kan dømme som om Sygdommens Aarsag, saa er min Kunst færdig. Forsøg nu Deres, Hr. l'astor!

Laura.

Er det alt, hvad De har at sige ved dette Dødsleje, Hr. Doktor?

Doktoren.

Det er alt! Mere véd jeg ikke. Den, som véd mere, træde frem og tale!

Bertha (ind fra Venstre, løber hen til Moderen).

Mo'r! Mo'r!

Laura.

Mit Barn! Mit eget Barn!

Præsten.

Amen IAvisen: » . . . Strindberg har megen dramatisk Teknik. Hans Stykke er spændende, Handlingeu udvikler sig naturligt, Dialogen er god uden at være svulstig eller kunstlet, og de fleste af Personerne er Mennesker med Kød og Blod.«

Morgenbladet: » . . . Faderen er et eneste Skrig, et uafbrudt Vredesudbrud mod det andet Køn . . . Ingen vil nægte en Bersærk en vis Kraft. Ingen vil heller frakende faderen betydelig scenisk Virkning . . . Man behøver ikke at lukke Øjnene hverken for den dramatiske Dygtighed og logiske Konsekvens, hvormed Scene for Scene er bygget, eller de smukke Optrin, hvor en virkelig Digters Aand varmt og inderligt slaar En i Møde. Faderens Kjærlighed til Barnet er meget smukt skildret . . . Med stor psykologisk Skarjjhéd vikler Digteren ogsaa den ulykkelige Mand ind i clet vildsomme Spind af Tanker, om han nu ogsaa virkelig er Fader til Barnet.«

Nationaltidende: » . . . Det lader sig ikke nægte, at det i dramatisk Henseende meget godt byggede Arbejde, er af en meget betydelig Virkning . , . Det lader sig ikke nægte, at kun en genialt begavet Aand kunde digte denne Scene, (hvor Spændetrøjen lægges paa Ritmesteren) men derved borttages dens Uhygge ikke . . .«

Illustr. Tidende: Kunsten i »Faderen« staar overordentlig højt. Uden at man sporer Anstrængclsen er der her i tre korte Akter samlet en saadan Sum af menneskelig Lidelse, at man maa gaa til de store Tragikere for at finde det ludtryk igen, som Stykket gør. Der er noget af en Prometheus-Skikkelse over Ritmestereu. Lænket til Ægteskabets Klippe ligger han med et gabende Saar i Siden, hvori Gribben i en Hustrus Skikkelse hakker, og vældig i sin Smerte forbander han Moderskjødet, der fødte ham, og Alnaturens Jammer, som bragte Kvinden til Verden.

I smaat og stort er Stykket godt: Ammen, Præsten, Soldaten, der er i Forhør, den uuge Datter med sin Forskræmthed og uklare Forestilling om, at det er Faderen, der er den bedste i Hjemmet; kun Lægen staar i utydelig Omrids. Men over dem alle rager Ægteparret. Den onde Frue er naturligvis ikke ond i den Forstand. at hun søber Ondskab i sig som Fanden æder luende Svovl, hun gjør først Fortræd, naar hun tror at have Grund dertil, og Grund har hun, naar nogen stiller Fordringer til hende, som hun ikke forstaar. Heudes Handlinger forekomme hende altid som Selvforsvar, og her kjender hun ikke Maal og Grænse. Skulde man virkelig for Alvor ville kalde Laura for en usandsynlig Figur?«Brødrene Salmonsens Forlag

2 Kr. — indb. 3 Kr. 25 Øre.